Delavska enotnost

Glasilo Zveze sindikatov Slovenije

Glavni urednik Franček Kavčič
Odgovorni urednik Marjan Horvat

Ljubljana, 12. avgusta 1988
številka 32, letnik 47, cena 400 dinarjev

Dokažimo, da samoupravni socializem (spet) omogoča napredek

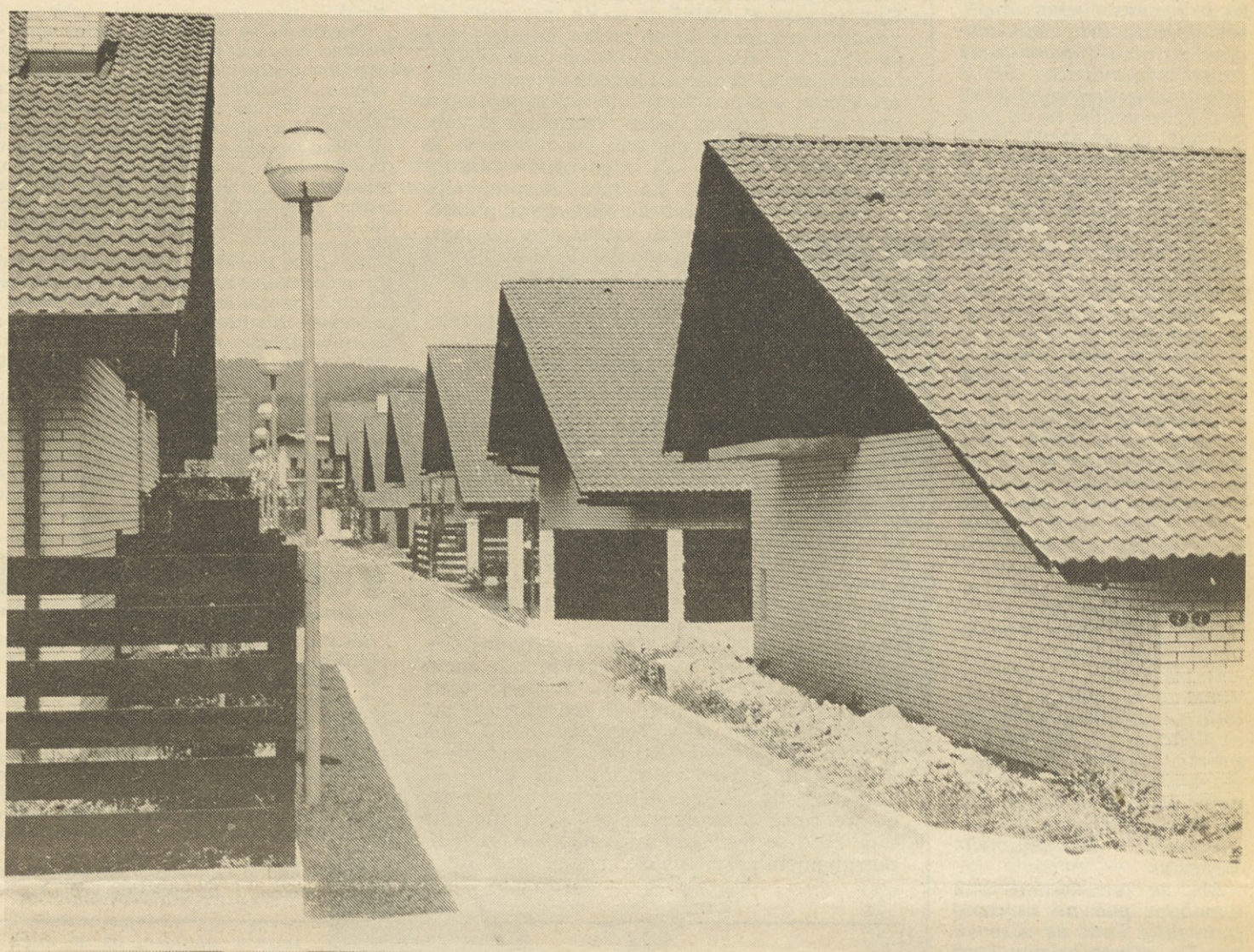

Sedanja kriza kaže, da se takšen samoupravni socializem, kot se je pri nas razvil v dobrih štirih desetletjih, in tržno gospodarstvo izključujeta. Tako lahko sklepamo po neuspešnih družbenih in gospodarskih reformah v socialistični Jugoslaviji. O tem nas lahko prepričajo tudi izsledki o skrajševanju delovnega časa v nekaj deset podjetjih v naši republiki. Ti kažejo, da se produktivnost dela ni povečala, niso začeli bolje izkoriščati delovnega časa in tudi organizacija dela je ostala pomembna hiba gospodarjenja, kar dokazuje, da pri nas niso dozorele razmere za skrajševanje delovnega časa. Javnomnenjska anketa enega izmed zagrebških inštitutov je pokazala, da večina delavcev ni pripravljena zamenjati samoupravnega kruha, ki ima vedno bolj kiselkast okus, za takšnega, kot ga dobivajo zaposleni v deželah z utrjenim tržnim gospodarstvom. Komentator Danasa je ta mnenja pojasnil s tezo, da ima vsakdo raje vrabca v roki kot goloba na strehi. Tudi zahteve nezadovoljnih delavcev, ki jih postavljajo ob stavkah, kažejo, da bolj kot po zdravi ekonomiji hrepenijo po večji pravičnosti v delitvi, pri čemer pa ne znajo izračunati, da tudi povsem enake plače (ker imamo pač enake želodce) ne bi omogočile pokrivanja življenjskih stroškov in da bi tudi zato vodile k nazadovanju družbe. Vse to kaže, da delavci nimajo motivov za tržno gospodarjenje, ki bi jim dajalo večji in boljši kruh.

Kljub temu, da je delo pravzaprav omogočilo razvoj človeka, da si je človek z delom in ustvarjalnostjo podredil živo in neživo naravo, uredil življenjsko okolje, so ljudje vedno razmišljali in težili k osvoboditvi od dela. Tudi teoretiki socializma in revolucionarji, ki so se borili za socialistične in komunističe ideje, so govorili o komunistični družbi, ki bo ljudem omogočila, da bodo dobili vse, kar potrebujejo za življenje, in se jim zato ne bo treba pehati za stroji in opravljati težkega fizičnega dela. Mogoče smo tudi zato svojim otrokom že pred leti začeli vcepljati miselnost, da naj se učijo in pridobivajo izozbrazbo, da jim ne bo treba (fizično) delati.

Današnje in vedno večje razlike v premoženju ljudi kot tudi v njihovem znanju seveda krepijo sloj prebivalstva, ki mu je (fizično) delo tuje, omejene možnosti za uspešno gospodarjenje v podjetjih in družbenih dejavnostih pa seveda večini delavcev znižujejo plače in zmanjšujejo dobrine, ki jih lahko zanje kupijo.

Tako imamo zdaj kar precej premožnih ljudi, na drugi strani pa smo kot država vedno revnejši. Ta obubožana država, ki je omogočila bogatenje nekaterih, pa sedaj nima skoraj nobenih možnosti pomagati večini prebivalstva, ki je brez premoženja. Še naprej pa mora vzdrževati sebe, torej svojo preštevilno administracijo, državne in samoupravne službe, policijo, vojsko, diplomacijo. Kljub interesni organiziranosti pa so njeno breme tudi brezplačno šolstvo, zdravstvo in drugo. Te dejavnosti, ki omogočajo zadovoljevanje socialnih pravic delavcev in vsega prebivalstva, so za današnjo krizo očitno prebohotne (preveč zaposlenih) in jih na dosedanji način ne moremo več financirati. Tako so s padajočimi gospodarskimi rezultati vedno bolj ogrožene tudi glavne pridobitve našega socializma. Gre, recimo, za pravico do brezplačnega obiska pri zdravniku, ko si bolan ali ko se ti ne ljubi delati. Gre za pravico do šolanja na srednji ali visoki stopnji, ne glede na stvarne družbene kadrovske potrebe.

Kaže, da bo zakon o združenem delu, ki ga imenujemo tudi delavska ustava in ki je politični, moralni, vizionarski kodeks samoupravljalcev (ortodoksni pravniki so vseskozi trdili, da je za življenje neuporaben) kmalu zamenjan z zakonom o podjetjih. Seveda pa zakon ne bo spremenil štiridesetletnih navad in razvad, ki so se močno vsidrale med tistimi, ki pripadajo slojem, ki so na oblasti, in tudi med delavci. Treba bo dokaj nasilno spremeniti ne samo zakon, temvečo tudi ljudi, kar pa seveda ni mogoče z dekretom, zakonom zvezne skupščine ali sklepom partije, temveč s spremembo celotne ureditve in vloge ter dela organizacij in posameznih ljudi. S temi spremembami bomo morali dokazati, da socializem s samoupravljanjem omogoča napredek. Morali bomo tudi dokazati, kakšno samoupravljanje in ravnanje ljudi gresta skupaj s tržno ekonomijo in z verjetno bistveno manjšimi socialističnimi socialnimi pravicami. Ne moremo namreč skupaj s samoupravljanjem in vsemi socialnimi pravicami, vključno s pravico do nedela, želeti tudi takšne plače in zasebno življenjsko raven, kot jih imajo »mezdni« delavci v tržnih gospodarstvih.

Franček Kavčič

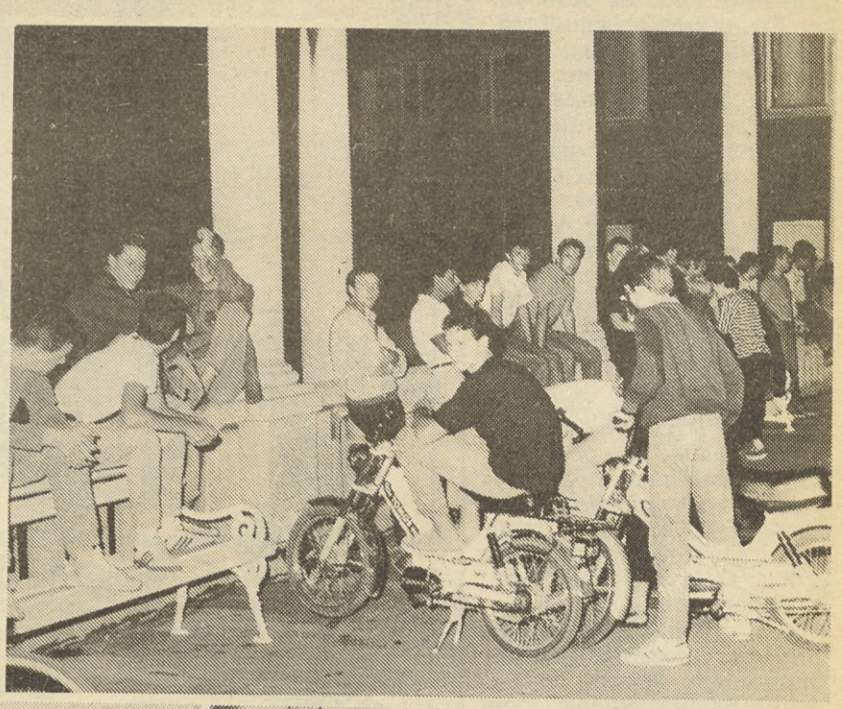

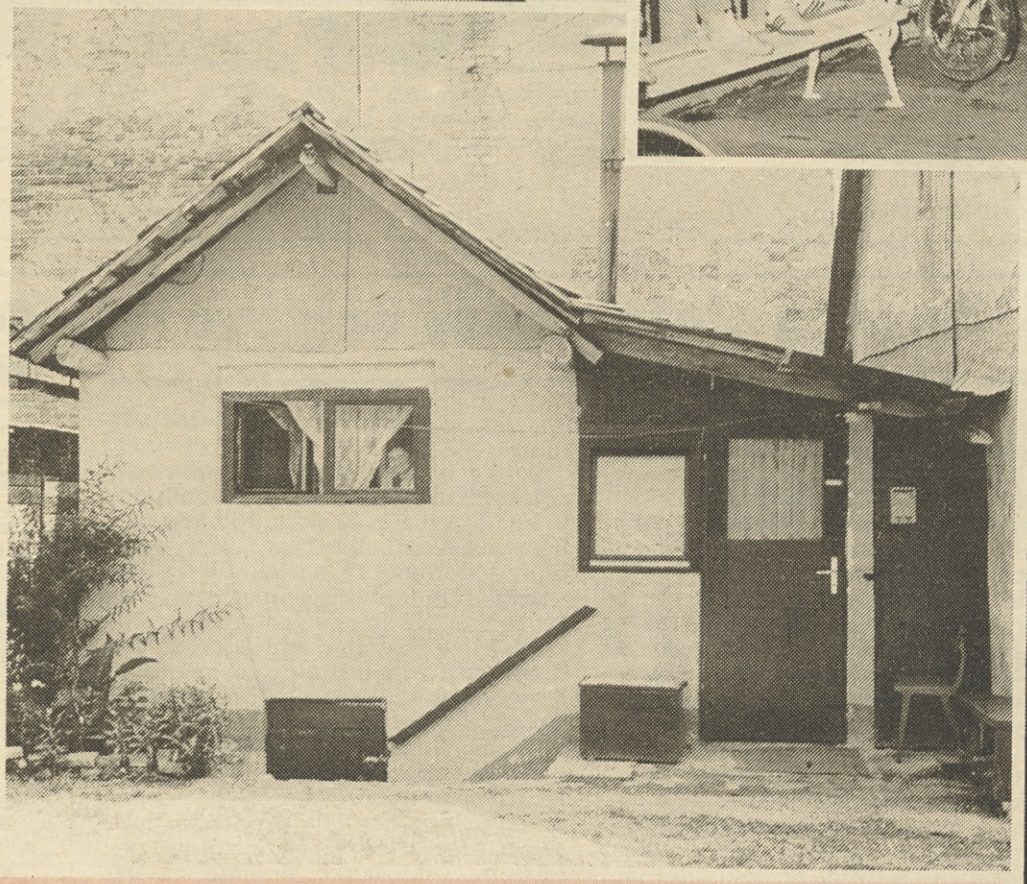

Smeti in smetarji

Ko smo nedolgo od tega priredili okroglo mizo o izhodu iz jugoslovanske gospodarske in družbene krize, so se navzoči ekonomisti, sociologi in drugi strokovnjaki strinjali z oceno enega izmed razpravljalcev. Šlo je pravzaprav za primer, kako se iz krize ni in se ne bo moč izkopati, za ponazorilo pa je uporabil Kosovo – češ, ko je Stane Dolanc začel robantiti o kontrarevoluciji, je s tem zaprl pot vsakemu normalnemu reševanju kosovskega problema.

Misel je logična in zato prepričljiva. Končno, tudi marksistična je. Težav ni povzročila iredenta, te so jo namreč rodile ali ji vsaj omogočile delovanje. Če bi to vsi sprejeli, bi lahko izluščili na moč poučen nauk. Ropotanje s kontrarevolucijami, izrednimi razmerami, ogrožanjem pridobitev, blatenji imen in svetinj nas ne bo pripeljalo nikamor. Namesto da bi se tega naučili na Kosovu, prav to miselnost širimo še naprej. To dandanašnji najbolj trpko okuša prav Slovenija.

Le za primer. Italijani se vprašanj svojega juga niso lotili s politizacijo mafije ali neplodnim nadaljevanjem proračunskega napajanja. Z mafijo se ukvarja policija, namesto »sklada za nerazvite« pa so jug »prepustili« podjetnikom in kapitalu. Uspešno.

Mi se s kakršnimkoli uspehom pač ne moremo pohvaliti. Tudi na Kosovu ne. Ko enkrat pristaneš na logiko, da je vsako posilstvo storjeno ne iz pohote, ampak »iz pozicije albanskega separatizma in iredentizma«, boš težko kaj pametnega postoril. Ko televizija prikazuje vso silno oboroženo tehniko in karate brce posebnih enot proti kameri, je težko govoriti o normalnem ozračju za premagovanje težav, ki so predvsem gospodarske, izobrazbene in drugačne.

Vso zgrešenost uporabe »posebnih razmer« namesto normalizacije je pokazala prav maratonska seja vrha jugoslovanske partije. Vlado Šlamberger, ki je o tej temi spisal uvodnik za sobotno prilogo Dela, se sicer zgleduje po začetniku in učitelju bitke proti kontrarevoluciji in pridno uporablja njegovo izrazoslovje: »Osem let po zadnji protirevoluciji... da je bil prvi poskus protirevolucije na Kosovu – pod vplivom matične Tirane – že pred 20 leti... s tem pa objektivno ovirajo akcije ZKJ in boj proti kontrarevoluciji na Kosovu...«

Zgodovina je polna primerov, kaj in kako počno revolucionarji s kontrarevolucionarji ali narobe, pač glede na to, kdo zmaga. Res bi bil že čas, da nehamo s tem in podobnim revolucionarnim gromovništvom in se lotimo stvari tako, kot zahteva današnji čas. Ker pa ne znamo prisluhniti času in ker smo slepi do dogajanj v svetu, imamo, kar imamo. To pa je zmeda, kričanje po ulicah, zahteve po linču, grožnje, literati, ki napovedujejo vojno, rožljanje z orožjem in kar je še ropotije, ki po besedah Mladine spada na smetišče zgodovine. Le še to se moramo zmeniti, kaj spada med odpadke in kaj v smetarske vrste.

Ciril Brajer

Kmetje se ne šalijo

Tam, kjer naj bi bili v interesu države kot tudi slehernega posameznika odnosi in pogoji za proizvodnjo oziroma pridelovanje najbolj čisti, so pri nas povsem nejasni in večna uganka. Tudi, na primer, v kmetijstvu. Na dogovore sproti pozabljamo, nikoli se ne moremo sporazumeti za pravšnjo ceno in nemalokrat jemljemo pridelovalcem voljo do dela z uvozom, namesto da bi poskrbeli za izvoz.

Nekaj podobnega se sedaj dogaja z mlekom. Kmetje namreč trdijo, da so jih mlekarne izigrale pri odkupnih cenah mleka, in poleg tega sumijo, da jih zdaj goljufajo še pri ugotavljanju tolšče. Zato je Slovenska kmečka zveza poslala pristojnim v republiki pismo, v katerem med drugim piše črno na belem: »Kmetu je dovolj: naj prosi, naj vpije, naj grozi, vedno znova je opeharjen. In kdo je zato odgovoren – Mikulićeva vlada, ki zadržuje standard z nesprejemljivo in nizko ceno, slovensko upravno ali politično vodstvo, ki v besedah kmetu sicer pomaga, v resnici pa za njega ničesar ne naredi? Ali morda mlekarji, ki ne poznajo nobene poslovne etike...?«

Kot je videti, bo prišlo do nečesa, česar doslej še nismo videli: do stavke slovenskih živinorejcev. Pravijo namreč, da bodo šli na ulico in da mleka po sedanjih cenah preprosto ne bodo več oddajali. O tem, da slovenski kmetje ne grozijo tja v tri dni in da mislijo presneto resno, nikakor ne gre dvomiti. Odgovorni za določanje cen jih namreč dobesedno silijo k samozaščitnemu ravnanju.

Največja ironija za pridelovalce mleka in drugih kmetijskih proizvodov je ta, da bo ob letošnji sicer dobri letini ostal naš kmet finančno zlomljen. In to v glavnem zato, ker dogovori pri nas prav nič ne veljajo, še posebej, če so sklenjeni s kmeti.

Če pridelovalci mleka s stavko ne bodo dosegli višjih odkupnih cen, se bodo kmetje hočeš nočeš poslovili od svojih lisk in jih vnovčili, torej poklali. Tako ne bo več zapletov, ker bomo ostali brez mleka. To pa bi bil od vseh možnih gotovo najslabši izhod. Mnogo bolje je imeti dobro založen trg in nekoliko višje cene, kot pa ostati brez tega ali onega, brez česar pač ne gre. In brez mleka prav gotovo ne moremo biti. Zato se z njegovimi cenami in, seveda, potrpljenjem pridelovalcev, ne gre igrati.

Andrej Ulaga

»Zemeljskim pilotom« je zavrela kri

Kontrolorjem letenja je očitno prekipelo. »Dovolj je bilo našega samouničevanja pri delu, ko ne vemo, ali bomo že v naslednjem trenutku zaradi nemoči imeli na vesti nekaj sto mrtvih v naslednji letalski katastrofi,« so med drugim zapisali v obsežnem protestnem pismu, naslovljenem na ZIS, CK ZKJ, Zvezno upravo za kontrolo letenja in novinarskim hišam po vsej Jugoslaviji, na koncu pa zagrozili: »Če odgovorni ne bodo takoj začeli reševati naših težav, potem napovedujemo za 10. september ob 11. uri generalni štrajk!«

Pravijo, da bo to pravzaprav dejanje iz obupa, saj nešteto opozoril, prošenj, pisem najodgovornejšim organom očitno nič ne zaleže. Organiziranost in okoliščine, v katerih delajo kontrolorji letenja, resno ogrožajo varnost letalskega prometa v naši državi, pravijo. Muči jih cela vrsta težav. Glede na bistveno povečan letalski promet v našem zračnem prostoru je kontrolorjev premalo. Oprema, ki jo imajo na voljo naša letališča, je slabo izkoriščena, nekaj pa je neuporabne. Kontrolorji letenja imajo nizke osebne dohodke, kar 60 odstotkov jih nima rešenega stanovanjskega vprašanja.

Po stavki leta 1986 so kotrolorjem obljubljali »hribe in doline«, so zapisali v pismu predsedstvu SFRJ, izpolnili pa niso niti ene njihove zahteve. Tudi zdaj zahtevajo izboljšanje delovnih razmer, namensko uporabo dolarjev od preletov (dnevno leti po našem nebu prek 1.300 tujih letal), reorganizacijo Zvezne uprave za kontrolo letenja itd.

»Morda bodo tudi te naše zahteve naletele na gluha ušesa, najbrž tudi na pritiske in represalije (na kar smo že navajeni),« končujejo kontrolorji letenja, »toda potem bodo morali nositi odgovornost za morebitne posledice tisti, ki so nas s svojim zgrešenim vodenjem, napačnimi ocenami in lažnimi obljubami pripeljali do tako kritičnega položaja.«

D. K.

Večni ponavljalci

Medtem, ko je Istra pričakala prve avgustovske dni polna turistov, nekaj prostora je bilo le še pri zasebnikih, je bilo na dubrovniški obali drugače. Po podatkih tamkajšnje turistične zveze je na območju Dubrovnika 64.000 turistov, kar je tri odstotke manj kot ob tem času lani. Dve tretjini je tujcev, vendar manj kot lani, medtem ko je domačih gostov v primerjavi z avgustom lani bistveno manj: kar za sedem odstotkov. To pomeni, da je povsod še dovolj prostora. Tudi hoteli niso polni. To velja celo za cenene sindikalne počitniške domove, ki so zasedeni le 90-odstotno.

Kako bo torej z letošnjo turistično bero? Sodeč po iztržku menjalnic bo vsekakor večja kot lani, kar pa še zdaleč ne pomeni, da smo lahko zadovoljni. Na dlani namreč je, da nam devize prav v turističnem gospodarstvu polzijo skozi prste in da sploh ne znamo izrabiti številnih prednosti jadranske obale in tudi za notranjost dežele. Veliko imamo pokazati, veliko bi lahko ponudili domačim in tujim gostom, veliko več ljudi bi lahko privabili v naše turistične kraje, pa tega ne znamo oziroma nismo sposobni.

Vzrokov za to, da delež naše države v mednarodnem turističnem prometu pada in da je košček pogače od svetovnega turističnega iztržka v primerjavi z drugimi iz leta v leto skromnejši, je seveda precej. Glavni, ki se jih nikakor ne moremo otresti in nas brez pretiravanja spremljajo iz desetletja v desetletje, pa so izrazito slabe prometne povezave, neprivlačne turistične zmogljivosti, skromna in premalo kakovostna ponudba, iz dneva v dan višje cene in mnogokrat tudi pomanjkanje stvari, brez katerih v turizmu pač ne gre, denimo – tekoče vode.

Tujim gostom, ki prihajajo k nam na morje julija ali avgusta, se zatakne že pri vstopu v našo državo. Mejni prehodi so ob nekoliko večjem obisku še vedno ozka grla. Za prestop meje morajo turisti čakati včasih tudi po več ur: v avtomobilski gneči, na žgočem soncu, zraku, prepolnem bencinskih hlapov. Potem ko jim poidejo še zadnje zaloge dobre volje, se ponovno zatakne pred Mariborom ali v Ljubljani, da niti ne omenjamo polževih kolon proti Istri, Kvarnerju ali Dalmaciji. Več kot neprijetna presenečenja so seveda tudi naša trajektna pristanišča, ki so za utrujene popotnike prava mučilnica, posebno za tiste z majhnimi otroki. Za nekaj deset minut vožnje s trajektom, denimo na Cres, Rab ali Pag, je treba čakati tudi po več ur. Hvala za tak dopust, reče marsikdo in ga k nam, seveda, ni več.

Sicer pa ne zanemarjamo le pomembnih stvari, ki naj bi postavile na noge naše turistično gospodarstvo, ampak preveč pozabljamo tudi na stvari, brez katerih pa ni zadovoljive turistične ponudbe. Kako težko je, na primer, še vedno vzpostaviti telefonsko zvezo s tujino, kako težko se je dogovoriti s trgovci, da bi imeli odprta vrata prodajaln tudi kdaj, ko turisti niso na plaži, in kako težko, denimo, si je na našem morju privoščiti porcijo svežih sardelic in jih poplakniti s četrtinko domače malvazije. Seveda, malenkosti, toda brez teh ni dobrega turizma in ga tudi nikoli ne bo. Tudi v Jugoslaviji ne.

Andrej Ulaga

Pogovor za Delavsko? Ste znoreli?!

Marsikdo se še zdaj ne zaveda, kaj v razmerah naše inflacije, obresti, cene kapitala pomeni vsakršno zavlačevanje. Če se krizi že ni moč izogniti, so potem potrebni res hitri in koreniti posegi. Toda kaj, ko se jih tako bojimo. Pri takšnem načinu se namreč lahko pokaže celo krivda, do tega pa nam ni. Je že laže malce zavlačevati, zvračati odgovornost, jo prevračati, ne glede na posledice.

Posledice pa so v že omenjenih razmerah čudna reč. Nič ne čakajo, delujejo hitro in stopnjujejo se do nepojmljivih razsežnosti. Ne le denarnih.

To šolo, ki jo zdaj plačuje Delavska enotnost, ki jo bo vsak čas tudi Delo, bodo očitno morali plačati tudi slovenski sindikati, čeprav denarno niso nič dolžni. Njihovo glasilo se s stisko pač predolgo otepa, pravih posegov ni in škoda ni več zgolj gmotna, ampak postaja tudi, kot radi pravimo, družbenopolitična. In to vse bolj, vse hitreje.

Če kdo dvomi, kakšen črn madež se razliva, mu bo dvome morda razpršil primer, s katerim se je nedavno srečal naš fotoreporter. Odpravil se je na pogovor z direktorjem ene redkih uglednih in uspešnih slovenskih tovarn. Odpravil in nič več, vrnil se je poparjen:

»Pogovor za Delavsko enotnost?! Ste znoreli?! Ali sploh veste, na kakšnem glasu ste?! Tovarna, kot je naša, ki skrbi za ugled, ki posluje s tujci, sodeluje z ameriškimi partnerji, si takšne sramote ne sme privoščiti! Zunaj na takšne stvari drugače gledajo. Vsak stik s firmo na tako slabem glasu je po svoje kužen. Če imaš z njo kakor koli in kar koli opraviti, se te nekaj prime. Mi si tega ne moremo privoščiti!«

Včasih smo v sindikalnem glasilu najbolj ostro napadali prav direktorje, ki so se izogibali javni besedi za časnik slovenskih delavcev. Upravičeno. Pa danes, v tem primeru?

Ciril Brajer

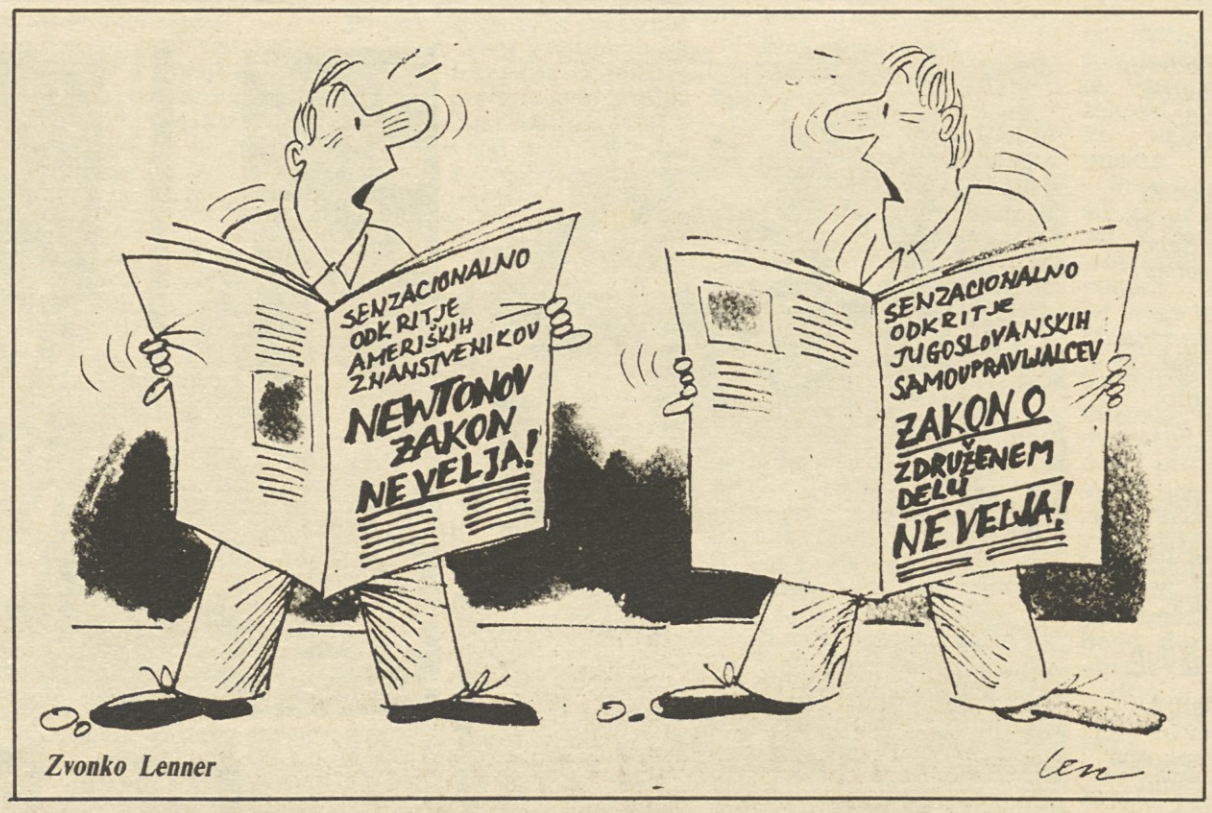

Zvonko Lenner

Hollywood plačuje naše dolgove

Na podlagi posebnega odloka Zveznega izvršnega sveta bo Hollywood vrnil tujim upnikom del našega dolga. Za zdaj se še ne ve, ali bo kakšno vlogo v tej finančni operaciji dobil tudi Michael Douglas, znani borzni mešetar iz filma »Wall Street«.

Ne, ta vest ni šala, niti ne gre za scenarij za kak nov film. Gre pa za enega od doslej treh odobrenih poslov »debt-equiti swapa«, neke vrste izmenjave dolga. Dovoljenje za vso operacijo je dal ZIS zagrebškemu »Jadranfilmu«, bistvo vsega pa je, da bo tuji partner vse storitve pri snemanju filmov in televizijskih nadaljevank plačeval z obveznicami jugoslovanskega dolga v tujih komercialnih bankah. Obveznice bo kupil na sekundarnem trgu kapitala in jih nato predal pooblaščeni jugoslovanski banki; za to bo dobil dinarsko protivrednost, s katerimi bo plačeval storitve »Jadranfilma«.

Banka bo med svojimi komintenti poiskala take dolžnike tujim upnikom, ki imajo denar in so v dinarjih pripravljene poravnati obveznosti, ki so sicer reprogramirane za naslednjih 19 let, s šestletnim obdobjem mirovanja dolga, že prej. Na spisku delovnih organizacij, ki se zanimajo za takšne in podobne aranžmaje s tujci, so še »Adria Airways« iz Ljubljane, »Brodosplit« iz Splita, »Iplas« iz Kopra ter »Dunavfilm« in »Genex« iz Beograda.

Zanimanje tujih patnerjev je prav lahko razumeti, če vemo, da na sekundarnem trgu kapitala prodajajo naše obveznice s približno 55-odstotnim popustom. Tako lahko, denimo, za 450 milijonov dolarjev kupijo obveznic za milijardo jugoslovanskega dolga.

D. K.

Cene obroka med delom za julij

Po modelu za računanje iz strokovnih podlag (Knjižnica sindikati št. 55/83) je veljal normiran obrok med delom po povprečnih cenah v Sloveniji julija 1988:

Vrsta obroka glede na težavnost dela	Materialni stroški	Cena v din. vključno režija za pripr. 60%	80%	100%
	na dan			
I. lahko (210 KJ)	873	1.397	1.571	1.746
II. srednje (3140 KJ)	1.047	1.676	1.885	2.094
III. težko (3780 KJ)	1.248	1.997	2.246	2.096
IV. zelo težko (4620 KJ)	1.431	2.289	2.575	2.861
	na mesec			
I.	19.205	30.728	34.569	38.410
II.	23.039	36.863	41.471	46.079
III.	27.453	43.925	49.416	54.907
IV.	31.475	50.360	56.655	62.949

Najnižji možni regres iz poslovnih stroškov je bil julija 67.935 din na delavca (Uradni list SRS št. 21/88).

Po družbenem dogovoru o dohodku bo regres septembra povečan. Sprememba osnove za njegov izračun bo objavljena v Uradnem listu SR Slovenije.

Strokovna služba RS ZSS

Vse večji pritiski na vlado zaradi revščine in brezizhodnosti

ALI JE ČIR TAKO ZREL, DA LAHKO POČI

Približuje se jesenski čas, ko bo Mikulićeva vlada imela priložnost pokazati, ali je sposobna narediti to, kar ji doslej ni uspelo: zdržati politične pritiske na spremembe najnovejše smeri ekonomske politike, ki so ga izsilili naši upniki v tujini in za katerega vlada slovesno izjavlja (Mikulić, Zemljarič, Milosavljević, Papić), da jo bo branila pred vsakršnimi pritiski. Po mnenju ekonomistov, analitikov naše gospodarske politike in tekočih ekonomskih gibanj bo jesenski val podražitev in novega močnega padca življenjske ravni zelo okrepil pritiske na vlado, naj vsaj omili, če ne že zamenja ta tok.

Kaj bo v takem primeru naredila naša vrhovna politična oblast in kaj v tujini v primeru spremembe naše ekonomske politike, ne bomo ugibali. Vemo, da ne Evropi ne domačim oblastnikom ni do tega, da bi v Jugoslaviji prišlo do velikih političnih ali ekonomskih nemirov. Po drugi strani pa je za upnike zanimiva samo takšna Jugoslavija, ki bo lahko pravočasno vračala sposojene dolarje, marke... Jugoslavija, ki bi zavila s sedanje gospodarske poti, pa tega najbrže ne bi bila sposobna.

Podatki, ki so na voljo, kljub že skoraj pregovornemu miru in samozavesti ter optimizmu samega premiera in članov njegove vlade, vzbujajo hudo skrb za razvoj dogodkov pri nas. Primerjava julijskih maloprodajnih cen s cenami julija lani je naravnost grozljiva: za izdelke in storitve so se povečale v letu dni 2,95-krat (v Jugoslaviji pa za 2,89-krat). Nič bolj razveseljiva ni primerjava rasti cen med lanskim decembrom in letošnjim julijem: povečale so se 1,75-krat in tako že brez zadnjih, avgustovskih podražitev močno omajale vero v trditev vlade, da bomo dosegli z MDS dogovorjeno 95-odstotno ciljno inflacijo brez zamrzovanja cen.

Vlada vztraja pri začrtani politiki

Od kod predsedniku in ministrom optimizem in vera v uresničljivost dogovora z Mednarodnim denarnim skladom, vedo najbrže samo oni. No, če se spomnimo, da je Mednarodni denarni sklad postavil pogoj, da bo prekinil »dobavo« svežega denarja, če Jugoslavija ne bi zdržala pri nominalnih sidrih zlasti glede porabe in inflacije, je vsaj zagrizenost vlade, da bo vztrajala pri začrtani ekonomski politiki omejevanja domače porabe, bolj razumljiva. Edinole optimizem glede skorajšnjega preobrata gospodarskih gibanj (zlasti inflacije) ostaja še naprej uganka.

Nekateri ekonomisti pravijo, da si vlada sama koplje jamo, ko sili v spremembe gospodarskega sistema, preden bodo sedanji, v bistvu dobro naravnani ukrepi, dali otipljive rezultate.

Povprečnega Jugoslovana pa zdaj takšna vprašanja najbrže bolj malo zanimajo. Preveč ima opraviti sam s seboj, oziroma s svojim preživetjem od ene do druge plače. Na srečo se cene na življenjskih trgih za svežo zelenjavo in sadje ta mesec spuščajo proti še sprejemljivim »višinam«. Toda kaj, ko paradižnika ne morete v nedogled jesti brez kruha, ta pa se je močno podražil.

Uradno so se življenjski stroški z avgustovskimi podražitvami povečali za 6%, toda tistim občanom, ki so že zdaj živeli pretežno od kruha, se ta odstotek zdi nekajkrat višji... Nasploh so podatki, ki jih uradna statistika objavlja o rasti življenjskih stroškov in deležu dohodka, ki ga gospodinjstva v posameznih obdobjih namenjanjo za hrano, dokaj čudni. Navajajo namreč, da povprečna jugoslovanska družina (3,5-članska) nameni za prehrano 36,4 odstotka svojega »proračuna«, pri tem pa največ Črnogorci, 55%, in najmanj Slovenci, 27 odstotkov. Po teh podatkih smo skoraj na evropskem povprečju (Danci, na primer, porabijo za hrano sicer samo 17% družinskega proračuna, zato pa Zahodni Nemci kar 25,7%. Toda: skupne povprečne življenjske potrebščine so v Jugoslaviji (če se lahko opremo na podatke iz zadnje številke revije »8 Novosti«) le kakih 5 odstotkov cenejše kot v Zahodni Nemčiji. Povprečna jugoslovanska plača je nekoliko večja od 200 zahodnonemških mark (preračunano, kajpak, lepo pa bi bilo, če bi dobivali, četudi tako slabo plačo, v tako trdni valuti, kot je DEM), zahodnonemška pa okoli 3700 DEM. In še to: »Osmica« navaja, da so se v primerjavi z lanskim letom v Zahodni Nemčiji mnoge vrste živil pocenile, plače pa so se povečale za 4,2%.

Na naših mizah ni več obilja

Od kod potem statistiki podatek, da Jugoslovani porabimo za prehrano samo dobro tretjino družinskega proračuna?

Fedja Zimić, pisec omenjenega članka v »Osmici«, tudi trdi: z jugoslovanske družinske mize sta že davno izginila tako obilje kot veselje. S prvim se strinjamo, z drugim pa ne. Dejali bi, glede na razvoj dogodkov, da bo veselje relativno vedno večje – kadar bo kaj na mizi.

Zares bi bilo zanimivo staviti, kako dolgo bo zdržalo uradno omejevanje domače porabe z zniževanjem osebnih dohodkov – oziroma, na kako nizki ravni in kako dolgo so Jugoslovani pripravljeni životariti.

Žal, vsaj takole, na prvi pogled, upanje v skorajšnji preobrat na bolje, kljub vsem naporom zvezne vlade, nima ravno trdne podlage. Znaki, da se začenja v Jugoslaviji obdobje vladavine trga in tržnih zakonitosti, so prej privid kot dejanski mejniki sprememb v gospodarstvu. Vzemimo na primer povečano ponudbo, ki pri marsikaterem izdelku že močno presega povpraševanje. Slika trga je tu prav po jugoslovansko izkrivljena, saj denimo golfi ne stoje na parkirnem protoru TAS v Vogošču neprodani zavoljo proizvodnje, ki presega povpraševanje. Golfi stoje, ker se je povpraševanje zaradi strmega padca kupne moči zmanjšalo in ker TAS menda pričakuje v kratkem nove cene. Nove cene potrebuje, ker s sedanjimi ne more ustvarjati ustreznega dohodka. Ta pa je prenizek zaradi previsokih stroškov na enoto proizvodnje.

Narobe gospodarski svet

Zakaj denimo v sosednjih državah prav te dni na razprodajah prodajajo ne samo čevlje in oblačila, ampak tudi tehnične izdelke? Ker je proizvodnja večja od povpraševanja, ker bodo jeseni na voljo novi modeli (ki bodo sicer dražji), zato je treba »zastarelo« blago prodati, četudi dosti ceneje. Pa razprodaje pri nas? Pravkar trgovine objavljajo podaljševanje rokov. Ker ni kupcev, ker občani nimajo več denarja. Zakaj Crvena zastava brezuspešno poskuša z znanim in vedno uspešnim trikom – avtomobili na prodaj po starih cenah do tega in tega dne? Zato, ker ljudje niti za izdelke, za katere so doslej mesece stali v vrstah, nimajo denarja. Vse to pa je seveda narobe ekonomski svet v primerjavi s tistim, kamor nas vleče srce.

Vse večje razlike med cenami in plačami ter vse več tistih, ki bodo ob delo – socialno pa bo pravzaprav treba skrčiti zaradi vse več upravičencev in pomanjkanja sredstev – bodo hud preizkusni kamen za zvezno vlado in oblast v Jugoslaviji. Dodajmo k temu še pomanjkanje kakršnekoli perspektive, pa dobimo družbo, ki lovi svoj rep. Ga bo z vse nižjim standardom in omejevanjem porabe ujela? Bog ne daj, da bi ga lovili še nadaljnjih osem let...

Boris Rugelj

Štiridnevno usklajevanje ustavnih sprememb prineslo precej dobrih rešitev

V USTAVI BO IZRECNO OPREDELJENA PRAVICA DELAVCEV DO STAVKE

O zadnji, štiridnevni seji zvezne ustavne komisije je bilo v javnosti precej ugibanj pa tudi nasprotujočih si mnenj. Seznanili smo se lahko s sporočilom predsedstva SR Slovenije, ki je ugotovilo, da je bil pri delu ustavne komisije SFRJ dosežen določen napredek in so člani ustavne komisije iz Slovenije uveljavili nekatera pomembna stališča, ki jih je sprejela slovenska skupščina. Podrobneje je z bilanco dosedanjega dela novinarje seznanil predsednik slovenske skupščine in član zvezne ustavne komisije Miran Potrč. Ob tem, da so sprejete spremembe na družbeno gospodarskem področju zelo dobre, je zadovoljen tudi z nekaterimi bistvenimi spremembami v političnem sistemu. Tako je na primer dana možnost tajnih, neposrednih in splošnih volitev z več kandidati.

– Konec julija je slovenska ustavna komisija oblikovala 49 stališč, ki jih je bilo potrebno v zvezni temeljito obravnavati, uskladiti, dati soglasje ali pa tudi ne, je povedal predsednik slovenske skupščine Miran Potrč na konferenci za novinarje. Povedal je, da je bilo uveljavljenih 33 naših zahtev, 7 pa so jih zavrnili (ali pa pri njih niso vztrajali, ker niso bile toliko pomembne), za 9 pa še niso našli skupnega imenovalca, slovenska predstavnika pa nista mogla dati soglasja.

Najpomembnejša je usoda tistih vprašanj, ki jih je slovenska skupščina oblikovala kot štirinajst temeljnih točk – ustavna komisja jim je kasneje dodala še štiri, tako da jih je skupaj 18 – na katere nikakor ne pristajamo. Od teh vztrajanj so jih v zvezni ustavni komisiji sprejeli 10, osem pa jih ostaja še odprtih in bo potrebno nadaljnje usklajevanje in iskanje najprimernejših formulacij.

Monopolni dohodek in zvezno urejanje vzgoje in izobraževanja – črtana

Čeprav je še nedavno kazalo, da ponekod ne bo mogoče priti skupaj, pa je pri nekaterih vprašanjih šlo presenetljivo gladko. Tako glede družbenoekonomskih odnosov praktično ni več pomembnejših vprašanj, kar priča, da je zavest o nujnosti uvajanja tržnih zakonitosti in vsega, kar je pogoj za njihovo delovanje, vendar precej globoko sedla v naša skupna razmišljanja. Manj gladko gre pri političnem sistemu in vlogi federacije ter pri davčnem sistemu, kar pa ne pomeni, da različnih stališč ne bi bilo mogoče uskladiti, kajpak ne s kompromisi.

Mnoga dopolnila, ki jih je slovenska skupščina ocenila za nesprejemljiva, so s soglasjem v zvezni ustavni komisiji že črtana. Zahteva, da se iz predloga črta monopolni dohodek, je bila tako v celoti sprejeta. Tudi pri določilih o velikih tehnično tehnoloških sistemih ni več takšnih, ki bi lahko pomenila nevarnost za centralizacijo odločanja, za druge velike sisteme (razen železnice, energetike in PTT) pa lahko zakon predpiše le blažje oblike povezovanja. Tudi področja vzgoje in izobraževanja, o čemer je bilo v Sloveniji še zlasti veliko razburjenja, federacija tudi v prihodnje ne bo urejala, torej so sprejeli naše zahteve.

Predlog za uvedbo zbora združenega dela ni več v razpravi

Pri oblikovanju besedila o strategiji tehnološkega razvoja so uspeli črtati neustrezno besedo »enotni«, zato ni več vzroka za nestrinjanje. Sprejeli so tudi zahtevo naše republike, da federacija ne bi imela pristojnosti urejanja temeljev združevanja občanov v družbene organizacije in društva z izjemo nekaterih društev na jugoslovanski ravni.

Predlog za uvedbo zbora združenega dela v Skupščini SFRJ ni več v razprvi in ga bodo morebiti obravnavali ob oblikovaju nove ustave. Pristojnosti zbora republik in pokrajin niso spremenjene, tako so odložili predloge za uvajanje načela enakopravnega odločanja obeh zborov, čeprav bodo o predlogih, da bi o nekaterih vprašanjih lahko zbor republik in pokrajin odločal z večino glasov, ne s soglasjem vseh delegacij, v nadaljevanju razprav še govorili.

Dogovorili so se tudi, da v predlogu ne bo več določila o pristojnosti federacije do rednih sodišč niti do javnega tožilstva. Tudi določila, da bi zvezni javni tožilec lahko dajal obvezna navodila za delo republiškim tožilcem, so na slovenski predlog črtali.

Zvezna ustavna komisija še ni dosegla soglasja o petih vprašanjih. Pri postopku, v primeru, da gre za nasprotje med zveznim in republiškim zakonom, so sicer dosegli blažje preoblikovanje besedila, vendar naši predstavniki z rešitvijo niso bili zadovoljni in niso dali soglasja. Pri davčnem sistemu ostaja prav tako še precej nesoglasij in čeprav je predstavnik ZIS podprl slovenske poglede, teh stališč drugi niso podprli.

Obsežno razpravo so v zvezni ustavni komisiji namenili financiranju JLA. Besedilo so v postopku krepko popravili in izboljšali in je bilo o njem doseženo že precejšnje soglasje, vendar se slovenski predstavniki še niso mogli izreči zanj. Soglasja niso dali tudi k dopolnilom, ki zadevajo pristojnosti zveznega sodišča in Ustavnega sodišča Jugoslavije.

Zvezna ustavna komisija je obravnala še nekatere nove predloge, ki se nanašajo na razširitev pristojnosi federacije. Tako naj bi zveza enotno urejala kazniva dejanja, kulturne dobrine in uporabo ter nošenje orožja. Teh predlogov komisija ni sprejela. Nerešena ostajajo tudi vprašanja, ali naj federacija ustanavlja posebne enote službe državne varnosti v republikah in pokrajinah in ali naj ureja temelje sistema zadružništva.

Komisija je sprejela tudi mnogo vprašanj, ki jih je slovenska skupščina opredelila kot dodatna. Tako so svoje mesto v besedilu predloga našla dopolnila, ki zadevajo medsebojne odnose pri skupnih vlaganjih, obvezno uvajanje kompenzacije, tehnološke presežke. Med temi je bil upoštevan tudi slovenski predlog, da se v ustavi izrecno opredeli pravica do stavke in da to postane ena od temeljnih pravic in svoboščin človeka in občana.

Med vprašanji, ki se jih bo morala zvezna ustavna komisija znova lotiti, so tudi tista v zvezi s skladom federacije za financiranje hitrejšega razvoja manj razvitih republik in pokrajin.

I. Ž.

Dušan Rebolj o stavkovnih pravilih:

TAKŠNE BI MORALE BITI VSE JAVNE RAZPRAVE

V predsedstvu republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije so pripravili poročilo o javni razpravi o osnutku stavkovnih pravil. O tem smo se pogovarjali s članom predsedstva **Dušanom Reboljem,** ki je tudi avtor osnutka listine, ki je precej vzburkala sindikalno dejavnost v preteklih šestih mesecih.

–Javna razprava o osnutku stavkovnih pravil gre h koncu. Kljub temu da so v zvezi sindikatov hkrati opravljali še številne druge naloge, je bila zelo bogata, o čemer govore tudi številne pripombe in predlogi za dokončno oblikovanje stavkovnih pravil. Kako ocenjujete javno razpravo?

»Ko smo razčlenjevali potek razprave, nismo mogli mimo ugotovitve, da je zajela izredno veliko organov in organizacij na vseh ravneh – od osnovnih organizacij v tozdih do občinskih in medobčinskih svetov. Menim, da bi tako morale potekati razprave tudi o vseh drugih sindikalnih listinah. V razpravo so se s pripombami in predlogi vključili tudi drugi dejavniki oziroma institucije našega družbenopolitičnega sistema, od idejnopolitične komisije CK ZKS, družbenega sveta, skupščinskih komisij do družbenega pravobranilca samoupravljanja in številni posamezniki. Še nobena javna razprava, ki smo jo vodili v preteklih dveh letih, ni bila tako odmevna in plodna.

Tudi priprave na dokončni sprejem pravil bodo potekale tako, da se bo vanje vključil čim širši krog ljudi. Še pred septembrsko sejo RS ZSS bomo v našem izobraževalnem centru v Radovljici pripravili posvet z uglednimi znanstvenimi in političnimi delavci, sociologi, politologi in drugimi, da bi tudi znanost, čeprav je v razpravi že sodelovala, dala svoj prispevek k dokončni podobi in vsebini. S pripravami na sprejem pa bomo sproti seznanjali tudi sredstva javnega obveščanja.«

– Katere so najpomembnejše ugotovitve z javne razprave?

»Lahko bi jih strnili v nekaj najpomembnejših: na prvem mestu je ugotovitev, da pravila potrebujemo, vendar postavljena nekoliko drugače, kot smo opredelili v osnutku. Dopustiti moramo prožnejše prilagajanje stavkovnih pravil v posameznih ozdih, saj izkušnje kažejo, da so stavke tako po vzrokih in vsebini kot obsegu različne, zato stavkovna pravila ne morejo biti model, ki bi se ga morali v vseh okoljih strogo držati. Osnutek pravil je bil namenoma bolj podroben, razprava pa je pokazala, da se moramo izogniti natančnemu predpisovanju. Vsekakor morajo pravila zagotoviti možnost demokratičnega dialoga, ki ga je, kot kaže praksa, na začetku stavke zelo težko vzpostaviti. Kljub temu da je vloga sindikata jasno zapisana, pa v življenju sindikat ne nastopa tako, kot bi moral. S pravili hočemo doseči, da se bodo interesi in zahteve delavcev dosledno uresničili, kajti pokazalo se je, da dejavnosti po koncu stavke zamrejo. Žal še nimamo povsem izdelane strategije, kako si bo sindikat pridobil (ob stavki pogosto izgubljeno) zaupanje delavcev, kajti očitajo mu zlizanost s tistimi, proti katerim stavkajo.

Z vključitvijo pravice do stavke v ustavo moramo hkrati tudi zagotoviti, da bodo pravila igre omogočala sindikatu, da bo v središču dogajanja. Če te pravice ne bo moč zapisati v zvezno ustavo, si bomo v slovenskih sindikatih prizadevali, da jo zapišemo v republiško.«

– Ste iz analize stavk, ki so bile v preteklih mesecih, črpali usmeritve za delovanje?

»Vsekakor. Pokazalo se je, da moramo natančno opredeliti pravice in odgovornosti, pa tudi na številne dileme, kot na primer, kako navezati ob »generalnem štrajku«, bo potrebno odgovoriti.

Pokazalo se je, da stavka nastane spontano, da je na začetku težko navezati dialog s stavkajočimi, da nimamo izdelanega sistema informiranja, pa tudi to, da ni sistematičnih analiz stavk, iz katerih bi lahko črpali izkušnje oziroma napotke za naše delo, kakor tudi to, da obljube stavkajočim niso vedno izpolnjene. Žal, ugotavljamo, da so zatajili tudi komiteji za SLO, ki so pred leti prekoračevali svoja pooblastila, sedaj pa jih ni čutiti niti, ko je ogroženo družbeno premoženje.%

– V nekaterih stavkah so stavkajoči sprejeli »svoja« pravila. Mar to pomeni, da bomo imeli dvojna?

»Kot sem že omenil, bomo dopuščali tudi tako možnost. Pri tem pa bo potrebno varovati aktivno vlogo sindikata, stavkovnega odbora in zagotavljati, da delavci ne bodo klicani na odgovornost za organiziranje in udeležbe v stavki.«

– Kakšna naj bi torej bila stavkovna pravila?

»To mora biti kratka listina, na dveh straneh, v kateri mora biti jasno zapisano, da imajo delavci pravico do stavke, ki je skrajno sredstvo za uresničevanje samoupravnih pravic, opredeljena mora biti vloga sindikata v stavki (vodenje in organiziranje), zapisano, da o začetku in koncu stavke delavci odločajo sami in kratko in jasno opredeljena vloga ter sestava (ne triparitetna, kot je bilo zapisano v osnutku) stavkovnega odbora. V pravila bo potrebno na kratko zapisati še opredelitev do generalne stavke, sprejeti pa bi morali še posebno sindikalno listino, o informiranju o stavki.«

– Pokazalo se je da prehod na tržni način gospodarjenja povzroča velike družbene nemire in s tem postavlja sindikat v drugačno vlogo. O tem so govorili tudi na razširjeni seji RS ZSS. Bodo stavkovna pravila pripomogla k večji učinkovitosti sindikata?

»Stavkovna pravila niso v nasprotju z usmeritvami za učinkovitejše delovanje. Res pa je, da bo potrebno v naši organizaciji uporabljati drugačne metode, tudi če hočete, politično prisilo, da se bodo zahteve delavcev oziroma dane oljube uresničevale. Le tako se bomo izognili očitkom, da sindikat deluje birokratsko. Kadar se bodo »na drugi strani« vedli neodgovorno, bomo pač morali sprožiti tudi postopke za razrešitve in ostavke. Pravila bodo zaživela le, če se bo spremenilo delovanje sindikata.«

Dogodki se odvijajo s filmsko naglico, časa ni na pretek, zato je potrebno na vsa vprašanja odgovoriti.

S. N.

Pestra paleta pripomb na osnutek stavkovnih pravil

POTREBUJEMO KRATKA IN JASNA PRAVILA ZA VSAKDANJO RABO

Medtem ko je bilo še pred letom ali več precej bogokletno govoriti o stavki, so slovenski sindikati januarja letos z objavo osnutka stavkovnih pravil povzročili širše gibanje in razmišljanje o tem družbenem pojavu. Obenem so stavke postale naša kruta vsakdanjost. Osnutek stavkovnih pravil je v razpravi že dobrega pol leta, torej je bilo dovolj časa za številne pripombe nanj, predloge, ki so jih narekovali prepih različnih oblik nezadovoljstva, izkušnje prakse, pa tudi razmišljanja znanosti in različnih strok. Kljub različnim pogledom iz javne razprave veje enotna ocena, da so taka pravila potrebna in da so v vodstvu slovenskih sindikatov naredili prav, ko so se odločili, da zaradi pomembnosti in čimboljše vsebine podaljšujejo javno razpravo.

Najbolj pogosto mnenje vseh, ki so sodelovali v razpravi, je, da mora pravica delavcev do stavke priti v ustavo SFRJ. Republiški svet zveze sindikatov Slovenije je komisiji za spremembo ustave že sredi prve polovice letošnjega leta predlagal dopolnitev 159. člena (v poglavju Svoboščine, pravice in dolžnosti človeka in občana), v katerem naj bi bilo zapisano, da imajo delavci pravico do stavke, način uresničevanja te pravice pa ureja zakon. Pobudo je sprejela tudi slovenska skupščina, pred dnevi pa so z njo soglašali tudi člani ustavne komisije skupščine SFRJ. Prevladalo je spoznanje, da nas k takšni opredelitvi pravice do stavke zavezuje tudi podpisani mednarodni sporazum.

Čeprav gre pri nas z hiperprodukcijo najrazličnejšega predpisovanja in zakonov, pa so v razpravi mnogi menili, da bi morali stavke normativno urediti v Zakonu o združenem delu ali drugih ustreznih zakonih, samoupravnih aktih ozdov ali pa kar v statutu slovenskih ali jugoslovanskih sindikatov. Pojavljajo pa se tudi drugačna mnenja, češ da pravila ne bi smela presegati okvirov veljavne pozitivne zakonodaje.

Nekateri so v javni razpravi menili, da ima uzakonjena pravica do stavke dobre in slabe strani. Med dobre spada pravica in možnost, da si delavci z javnim izražanjem svojih zahtev in interesov ter z organiziranjem stavk utrjujejo svoj ekonomski in socialni položaj v družbenoekonomski reprodukciji ter pri odpravljanju kriznih razmer in premagovanju birokratskih, administrativnih in etatističnih preprek. Po drugi strani pa je nevarnost, da bi se legalizirana stavka sprevrgla v pridobivanje privilegijev (na primer večjih osebnih dohodkov), ki niso rezultat več in boljšega dela.

Solidarnostne stavke

Večina razpravljalcev predlaga, naj bi s stavkovnimi pravili urejali tudi vprašanje stavke v vsej dejavnosti in vlogo republiških odborov sindikatov dejavnosti, kar nekateri imenujejo tudi »solidarna stavka«, nekateri pa si v tem sklopu predstavljajo tudi solidarnostne stavke v nekaterih drugih dejavnostih (na primer stavka v vseh družbenih dejavnostih). Manj je zavzemanja za »generalno stavko«, ki bi bila možna ob sprejemanju ukrepov, ki bi povzročali nezadovoljstvo v vsej panogi ali gospodarstvu in ki naj bi segala do zvezne ravni.

Veliko splošnih pripomb se nanaša na ugotavljanje škode zaradi stavke ter na zagotavljanje socialne varnosti delavcev in »organizatorjev« stavk. V sindikatu menijo, da bi bilo treba natančneje opredeliti odnos stavkajočih do družbene lastnine in kazensko preganjati izgrednike.

Javna razprava je pokazala, da se večina strinja, da so stavkovna pravila v naši družbi potrebna, saj naj bi vnesla več reda, uredila ravnanje, kulturo dialoga in način komuniciranja, ko morata obe strani, tako stavkajoči kot tisti, proti katerim stavkajo, priznavati vlogo nasprotne strani.

Zanimiv je predlog, naj bi bile bistvena prvina stavkovnih pravil preprosta določba, da o začetku in na koncu stavke lahko odločajo vedno samo delavci sami, ne glede na to, ali gre za spontano ali organizirano (ki jo vodi sindikat) stavko. Prav tako ne gre prezreti predlogov, da bi morali že v uvodu pravil natančno opredeliti, kaj je stavka. Praksa namreč kaže, da v nekaterih okoljih uporabljajo ta naziv že ob izrednem zboru.

Seveda ne gre prezreti, da so bila nekatera določila osnutka pravil deležna tudi hude kritike. Tako niso bila redka razmišljanja o tem, kaj naj bi s pravili dosegli, še posebej, ko vemo, da so stavke tako po vsebini, vzrokih in obliki zelo različne. Prav tako se je pokazalo, da lahko vodstvo sindikata pripravi stavko samo, če ima podporo delavcev in je skupaj z njimi v sporu z drugimi dejavniki (poslovodnim organom, delavskim svetom, vodstvom družbenopolitične skupnosti). Izražen je bil tudi pomislek o uspešnosti stavkovnih pravil, saj sindikat v naši družbi nima oprijemljivih podlag (kot je na primer kolektivna pogodba), da bi opozarjal na neizpolnjevanje dogovorjenega.

»Čeje« v koš

Nekateri zahtevajo, da se v pravilih zaostri ne samo moralna, temveč tudi kazenska odgovornost poslovodnih, samoupravnih in drugih organov za nepravočasno in neobjektivno obveščanje, ki je pogosto povod za stavko. Skoraj soglasno je mnenje vseh razpravljalcev, da so stavkovna pravila pisana preveč strokovno, prepodrobno, zapleteno, nerazumljivo in preveč teoretično. Za sindikalne delavce so torej takšna neuporabna. Vse preveč je v njih »čejev« in v isti koš nametanih političnoideoloških fraz in izhodišč. Zahteva javne razprave je torej jasna: potrebujemo kratka, jasna in jedrnata navodila za to, kako ravnati v primeru stavke, pravila, v katerih bo jasno določena vloga sindikata na vseh ravneh organiziranosti.

Ko so v republiškem sindikatu razčlenjevali pripombe, so naleteli na številne dileme, ki jih bo treba še razjasniti in definirati. Tako bo treba dorečí, kdaj je stavka legitimna, kaj se zgodi, če stavka le nekaj delavcev, kaj storiti, če stavkajo kmetje, kateri pogoji morajo biti izpolnjeni za stavko (po mnenju večine vsebuje osnutek preveč omejitev), kako je z napovedjo stavke, kakšna je vloga stavkovnega odbora, kakšno naj bi bilo obveščanje o stavki (predlagani način je za organizatorje stavke prezahteven in zapleten)...

O podobi stavkovnih pravil bo že na prvi jesenski seji ponovno stekla beseda v republiškem svetu Zveze sindikatov Slovenije. Do takrat pa so še vedno vse možnosti, da v sindikalnih organizacijah povedo še kakšno mnenje. Pri tem se morajo seveda zavedati, da stavkovna pravila še ne bodo tako hitro postala »očenaš« delavcev, kajti odveč je pričakovati, da jih bodo kar takoj sprejeli za svoja. Življenje teče po tirnicah, ki se jih ne da hitro prestavljati. Toda, tudi ovire se da preskočiti, mar ne?

Sašo Novak

Sindikat danes

Dr. Zoran Slavujević:

ORGANIZACIJA S PREVEČ OBRAZI

Pri ocenjevanju političnega sistema in dejanske prakse bom izhajal iz tega, kaj sindikat je, in skušal ugotoviti njegove stvarne možnosti tudi pri oblikovanju nove družbene ureditve, v kateri se bo moral vsidrati tudi sindikat. Za zdaj pa še nimamo veljavne teorije sindikata. Izraz »ustavna vloga sindikata« predstavlja protislovje štirih skoraj izključujočih se koncepcij, ki jih je razložil Slaven Letica. V temeljnih ustavnih načelih je napisano, da so delavci prostovoljno organizirani v sindikat in da se v njem borijo za to in ono. Po tej temeljni opredelitvi bi lahko sklepali, da sindikat temelji na samoorganiziranju in na tem temeječem delu in akcijah, ali kakor v sindikatu radi rečejo, da je to politična podlaga za samoupravljanje.

Ta temeljna ustavna ureditev mesta in vloge sindikata pa se v normativnem delu ustave temeljito spremeni. V tem delu se namreč sindikat prek družbenopolitični zborov, s podpisovanjem družbenih dogovorov in s svojim sodelovanjem z državnimi organi, vključuje v politični sistem. To pa je koncepcijsko gledano predstavniška ali zaščitna organizacija. Lahko bi našteval vse številne funkcije, ki jih ima sindikat kot sestavni del sistema, pri katerem gre v bistvu za vlogo sindikata kot nadzora nad samoupravljanjem in tudi delavskim razredom. Omenil pa bom le vključevanje sindikata v razreševanje vprašanj prekinitev dela ali stavk oziroma konfliktnih razmer. Ta temelji na modelu sindikalnega posredovanja, ki ga v dosedanji sindikalni zgodovini ne poznamo. Sindikat se namreč pojavlja kot posrednik med deli delavskega razreda in političnega sistema, ne pa kot predstavnik delavskega razreda.

Sindikat je doslej, na žalost, deloval bolj v smislu podrejanja interesov posameznih delov delavskega razreda enotnim objektivnim zgodovinskim interesom, ki so določeni v institucijah političnega sistema, in kjer je, kot vse kaže, udejanjena zasnova sindikata kot mehanizma, ki naj blaži delavsko nezadovoljstvo.

Glede na partijo in državo pa ima sindikat transmisijsko vlogo. Stvarna vloga sindika-

Pogovor s predsednikom komisije za inovacije v Iskrinem tozdu Tela Ivanom Penkom

SPOZNANJA O NUJNOSTI PRIHAJAJO

»Čutim, da se premika na bolje. Vsaj v naši tovarni. Gledati smo začeli na pomembnost, ki jo prinaša tudi najmanjša pocenitev proizvodnje, zato že vsako inovacijo jemljemo zelo resno,« je med drugim dejal Ivan Penko, predsednik komisije za inovacije Iskre Avtomatike, tozd Tela.

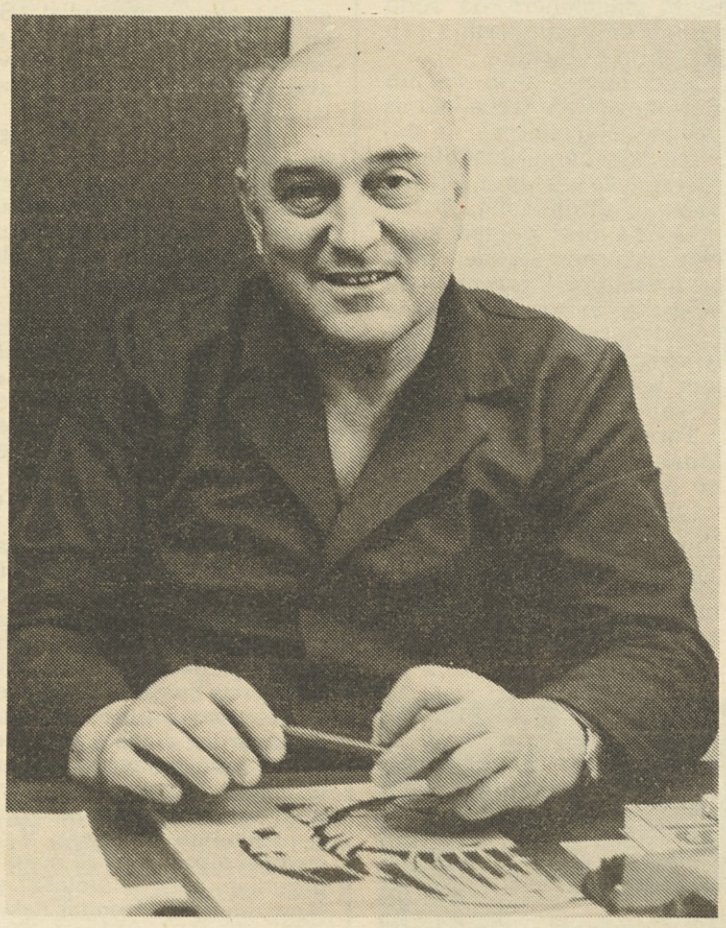

Pred časom so v tem tozdu podelili priznanja inovatorjem leta. Ker je predsednik te komisije tudi sam »star« inovator, smo se o njihovem pogledu na inovativno dejavnost z njim podrobneje pogovarjali.

Ivan Penko se je v Iskri zaposlil pred šestindvajsetimi leti kot finomehanik s tehnično srednjo šolo. Danes je vodja oddelka prototipne in namenske proizvodnje v Teli.

»Takrat, ko sem prišel v Iskro, smo začeli razvijati mali motor in postal sem skupinovodja pri tem razvoju. Kasneje smo dobili nalogo razviti tudi motorne časovne releje. Veliko nedorečenega je bilo še takrat v načinu dela. Vedno je bilo treba kaj domisliti, izboljšati, poiskati kaj novega. Takrat o besedi in pomenu inovacije še nismo dosti vedeli. To je spadalo v redno delovno dolžnost. Čeprav smo imeli nekakšno inovacijsko komisijo že pred skoraj tridesetimi leti, dolgo časa ni zaživela iz raznih vzrokov. Največ zavor je bilo v vodstvu in v strokovnih kadrih. Vse, kar naj bi bilo novo, je terjalo od njih razmišljanje in dodatno delo. Nad tem pa ni bil nihče navdušen. Tudi gospodarske razmere niso bile takšne, da bi v to silile.

Tudi zdaj inovacije še marsikje niso nujnost, celo... Ni zraslo na mojem zelniku, ampak res je, da je v jugoslovanski miselnosti inovacija celo nekaj negativnega. Z izboljšanjem, posodobitvijo proizvodnje, potrebujemo manj delavcev. Odločitve so različne. Pri nas se pač zavedamo, da nikamor ne pelje način proizvodnje, s katerim, če hočeš izvažati, moraš doma prodajati izdelek vsaj trikrat dražje, če hočeš potem kriti izgubo za tisto, kar prodaš v tujini. Kmalu bodo morali vsi spoznati, da to nikamor ne pelje. In če hočeš vsaj približno držati korak z razvitimi, moraš tehnologijo in proizvodnjo nenehno izboljševati in dopolnjevati. To pa lahko samo z inovacijami. Z svojo pametjo. Tuja je namreč tako draga, da si je v tem hipu res ne moremo privoščiti.

No, pa kaj bi govoril o stvareh, ki jih že vsi vemo, le držimo se jih ne. To velja še posebej za tiste, na vrhu, ki o pospeševanju inovacij največ govorijo, delajo pa raje nasprotno. Ostaniva raje doma, v naši tovarni.«

Morda bi povedali nekaj številk o njihovih inovacijah, najprej v lanskem letu. Obravnavali so 108 predlogov 56 inovatorjev. Od teh so sprejeli 75. Celotni inovacijski prihranek je bil blizu 148 milijonov dinarjev. Inovatorjem so izplačali nekaj več kot 13 milijonov dinarjev. Morda še številka, ki pove največ: glede na leto 1986 se je število inovacij povečalo za 420 odstotkov.

In morda še podatki za letošnjih sedem mesecev, ko so dobili že 81 predlogov in jih 39 že sprejeli, 12 odklonili, drugi pa so še v postopku. Inovacijski dohodek, čeprav še ni popoln, so ocenili na nekaj več kot 136 milijonov.

»Marsikaj je že bilo rečenega in napisanega o ovirah pri inovacijah. Moram reči, da jih pri nas ni, ne med mojstri in ne med vodilnimi. Ravno nasprotno, naš direktor tozda Marko Jeglič, ki je bil prej tehnolog in tudi sam inovator, ne le da podpira inovativno dejavnost, ampak jo tudi zahteva. Naša komisija, ki je bila že prej dejavna, je prav v zadnjem času zelo povečala svoje delo. Po novem programu naj bi se sestajali vsaj enkrat na teden in obvezno pregledali uresničevanje sklepov prejšnje seje. Postavili smo zelo ostre in kratke roke za ocenjevanje inovacijskih predlogov. Te morajo biti narejene v desetih delovnih oziroma štirinajstih koledarskih dnevih. Ocenjevalci so najboljši strokovnjaki na posameznih področjih v naši tovarni. Tudi naša komisija je sestavljena tako, da nas nihče ne more pripeljati žejne čez vodo.

Podatke o inovacijah vnašamo zdaj tudi v računalnik. Vse od imena avtorja izdelka, vrednosti, roka, nalog in drugega. Vsak mesec dobi diretor računalniški izpisek na mizo.

Da, res je, da je inovativna dejavnost najbolj odvisna od diretorja. Prav gotovo, da nismo »butli« in da znamo narediti marsikaj. Le podjetje se mora zavzemati, da to izpelje. Pa še to: kar velja za delvce v vseh režimih, velja tudi za nas, da bo delavec, ki bo dobro stimuliran, tudi dobro delal. No, tega se pri nas mogoče še premalo zavedamo. Pa se spet vrnemo k našim inovacijam. O posameznih bi bilo brez smisla podrobno govoriti, saj so te od zamenjave vijakov do zelo zahtevnih računalniških programov. Ravno za to bi lahko dejali, da je največ vredno letošnje delo. Imamo računalniško vodene obdelovalne stroje. Sam računalnik je v bistvu zelo poceni, saj ga je moč dobiti že za tri milijone. Če pa ga kupiš zunaj z vsemi programi, bi to stalo približno 300.000 šilingov. Razliko med strojem in pametjo si lahko izračunate sami po tečajni listi. Take programe smo naredili za napravo za žično erozijo. Malo iz zagnanosti naših delavcev še bolj pa zato, ker nimamo denarja za uvoz. Mislim pa, da je potrebno povedati tudi to, da te programe, torej pamet, tudi prodajamo.«

Nagrajujejo tudi hitrejše in boljše delo delavcev v razvoju. Na enem od zadnjih primerov so spoznali velike koristi pospešenega dela v razvoju. Doslej so izdelek razvijali dve do tri leta. Zadnji primer numeričnega kazalca pa so fantje izdelali v dobrih šestih mesecih. Kaj pomeni nova proizvodnja, ki porabi manj materiala in časa za posamezni izdelek in to za, recimo, dve leti, so lahko izračunali. Te fante so, tudi za spodbudo, nagradili s 500 starimi milijoni. To sicer ni prava inovacija, je pa delo vredno nagrade, saj prinaša podjetju velik dohodek. No, resnici na ljubo, ideja ni zrasla na njihovem zelniku, ampak so jo le prenesli iz razvitih držav. Inovacija pa je, vsaj tako mislijo, vse, kar pospešuje in izboljšuje proizvodnjo. Ne da se vsega stehtati na eni tehtnici. Vredno in spodbudno pa je to nagrajevati.«

Pravzaprav je zelo čudno. Vse, kar so povedali v Teli, je splošno znano. Le zakaj ta dognanja in spoznanja uresničujejo le nekateri. In tisti, ki tega nočejo resno jemati? Jih bo res moralo povoziti kolesje tržnega gospodarstva? In kdo bo žrtev? To pa je jasno?

Andrej Agnič

V Delamarisu uravnilovka in kolektivni dopust

Ob izplačilu osebnih dohodkov, v petek, 12. avgusta, so delavci Droginega tozda Delamaris v Izoli prejeli debelejše kuverte. Toda ne vsi enako! Njihova zahteva, ki so jo izrazili s stavko pretekli teden, da se morajo osebni dohodki povečati za 25 odstotkov, ni bila povsem upoštevana. V strokovnih službah so ugotovili, da mase za osebne dohodke ne morejo povečati za več kot 16 odstotkov, zato so se, po številnih sestankih in dogovorih, odločili za skrajno rešitev, s katero je soglašal tudi stavkovni odbor. Vsem delavcem so ob izplačilu dodali 65 tisoč dinarjev, kar pomeni, da so vsi slabše plačani dobili približno 25 odstotkov več denarja, najbolje plačani pa le okoli osem. S predlogom so se strinjali delavci tudi na zboru pretekli petek, vendar z dokaj negotovo prihodnostjo tozda niso soglašali. Zato so naložili vodstvu delovne organizacije in tozda, naj med kolektivnim dopustom poišče rešitve, ki bodo Delamarisovo potegnile z brega.

Stavkovnega odbora niso razrešili, pač pa se bo sestal takoj po dopustih (29. avgusta), da bi ugotovil, ali so odgovorni v resnici tudi kaj naredili. Pri tem seveda niso pozabili naložiti ustreznih nalog tudi izvršnemu svetu občine, ki ni doslej še nič naredil, kar bi pomenilo zagotovilo za boljšo prihodnost okoli 450 zaposlenim v tovarni. Sicer pa so tudi delavci drugih tozdov v Drogi podprli zahteve predelovalcev rib in, kot je povedal predsednik stavkovnega odbora Vili Gostinčič, rekli, da jih bodo s stavko tudi sami solidarno podprli. Z denarjem jim pač ne morejo, ker ga tudi sami nimajo.

Sašo Novak

ta je določena glede na tradicionalni mit o proletarski in delavski državi, na apriorni avantgardnosti delavskega razreda, v koncepciji solidarne družbe, ki temelji na enotnosti nacionalnega in socialnega (odprava razreda je pomenila tudi rešitev nacionalnih vprašanj).

Sprejemanje te vloge je povzročilo, da sindikat ni bil samo dejavnik političnega sistema, temveč tudi uveljavljanja politike. Zato se ne morem strinjati s temeljno zasnovo sindikata kot dejavnika samoupravljanja. Ustavna določila in določbe zakona o združenem delu vsebujejo samo splošna načela, ne pa tudi koncept samoupravljanja. Zato moramo postaviti tudi vprašanje, ali ni sindikat zaradi tega, ker si ni izdelal koncepta delovanja s tem pravzaprav zavrl uresničevanje modela samoupravne družbe in ga v bistvu tudi kompromitiral.

Zato bi morali model sindikata v naši družbi očistiti čimprej vseh tistih ovir, ki niso združljive in so odvlekle sindikat v položaj, v katerem je zdaj. V tem procesu bi moralo priti do veljave pluralizem samoupravnih interesov, širjenje demokratičnih možnosti organizacijskega življenja, decentralizacija in samostojnost posameznih ravni sindikalne organizacije. To seveda tudi pomeni, da mora sindikat zadržati nekatere funkcije v političnem sistemu, vendar ne tako, da bo v njem predstavljal hotenje delavskega razreda, temveč tako, da bo zagotavljal delavskemu razredu, da bo lahko v političnem sistemu izrazil in uveljavil svoje interese.

Stjepan Martinovič:

JUTRI JE ŽE DANES

Menim, da sindikat ne more več deliti usode zastoja samoupravljanja in se mu prilagajati, temveč mora postati gonilna sila ponovnega družbenega razvoja in svojega položaja v družbi. Tega ne bomo mogli doseči s spremembami v vodstvih, s tradicionalno sindikalno politiko. Potrebne bodo takšne spremembe v sindikatu, katerih nosilci bodo najaktivnejši in najbolj pripravljeni člani.

V javnosti so znane teze o dvojni vlogi sindikata. Na eni strani je del delavskega gibanja, na drugi strani pa političnega sistema. Mislim, da uveljavljanje ustavne vloge sindikata zahteva pravzaprav ravnotežje med tema vlogama, ki ga sindikat do sedaj ni uspel postaviti. Doslej je bila preveč poudarjena vloga sindikata kot dela političnega sistema, zanemarjena pa v delavskem gibanju. Zaradi nerazvitosti delavskega gibanja tudi sindikat ni imel družbene moči v institucijah političnega sistema in tudi ni mogel vplivati nanje.

Danes bi bili lahko zelo veseli, če bi v posameznih sindikatih dejavnosti določili najnižji osebni dohodek za vsako dejavnost ali poddejavnost. Tisti, ki mislijo, da bi pravzaprav to morali rešiti z zakonom, razmišljajo o sindikatu kot organizaciji, ki je sestavina političnega sistema. Osebno pa mislim, da se mora sindikat za najnižje plače bojevati samo s svojim delom. To je po mojem mnenju glavna točkka vloge sindikata v gospodarski reformi in uveljavljanje gospodarske zakonitosti. Mislim, da mora biti najvišja in najnižja cena dela sestavina kolektivne pogodbe članstva, ki bi se sprejemala v posameznih sindikatih. Višjo ceno dela oziroma plačo pa bi lahko določale sindikalne organizacije v podjetjih in mislim, da bi tudi te v prihodnje sklepale kolektivne pogodbe. To bi bile po mojem mnenju največje spremembe v delovanju sindikata.

O stavkah pa bi rekel, da delavci s tem kažejo odnos tako do države, kot do sindikata. Niti eden niti drugi namreč delavcem nista zagotovila socialnega miru. Vsa leta doslej smo razpravljali o tem, ali delavske konflikte in nemire imenovati prekinitev dela ali stavka. Danes imajo sindikalna vodstva dve možnosti, ali delujejo kot skupine za pritisk in se skušajo vključiti v institucije in druge centre odločanja in formalne strukture političnega sistema. Druga možnost pa pravzaprav pomeni sindikat kot opozicijo ali kvečjemu partnerja oblastnim organom. V zgodovini stavk pri nas je sindikat šele v zadnjem času začel delovati kot opozicija oziroma partner in tudi to je privedlo do znanih uličnih demonstracij, ki so dobile tudi veliko politično težo. Ta sindikalna vloga je stvarnost tudi zato, ker je postala država nekakšen generalni direktor združenega dela in je zato povsem običajno, da se delavci obračajo k njemu. Trajna usmeritev sindikata bi morala biti ta, da bi sindikalna vodstva kazala množičnost delavskih interesov in interesov delavcev v različnih dejavnostih in na tej podlagi delovala v institucijah političnega sistema. Stavke in potovanja delavcev v Beograd namreč dokazujejo, da se članstvo vse bolj organizira v gibanje, ne glede na to, ali jih vodi njihovo sindikalno vodstvo ali ne.

Stavkovna pravila naj bi prispevala svoj delež k drugačnemu ravnanju sindikalnega članstva, vendar zadevajo v največji meri na sindikat, na delo in obnašanje sindikalnih vodstev. Tudi to kaže, da je sindikat bolj organizacija vodstev, kot organizacija članstva. V praksi smo videli, da se scenarij za stavko ne more naprej predvideti oziroma, da je taka stavka drugačna, da pa je važno, da je sindikalno vodstvo na čelu stavke in z svojim članstvom, ker sicer je to vodstvo brez članstva.

Zadolževanje tudi slovenskim cestarjem iz dneva v dan bolj jemlje sapo

TUJA VLAGANJA EDINI IZHOD IZ KRIZE

Od litra prodanega bencina super bodo cestarji dobili okoli 254 dinarjev, kar je približno 18 odstotkov prodajne cene. Denarja za ceste bo torej v prihodnje več, vendar, kot zatrjujejo cestarji, še vedno premalo.

Še do nedavnega so bili slovenski cestarji v povsem brezizhodnem položaju, sedaj pa imajo vendarle trohico upanja. Kaže, da bodo vsaj začeta dela lahko nadaljevali. Iz gradiv, ki jih je zvezna vlada poslala delegatom, je moč razbrati, da bo zvezna skupščina prav kmalu sprejela zakon o tem, naj bi del denarja za izvozne spodbude odstopili cestnemu gospodarstvu in sicer zgolj za najemanje posojil v tujini.

Tudi zadnje podražitve goriv vlivajo kanček optimizma, da bomo v prihodnje vozili po nekoliko lepših in bolj varnih cestah. Na Skupnosti za ceste Slovenije sicer še ne vedo natančno, kako bo v prihodnje oziroma koliko denarja bo za posamezna opravila. Vendar sedanji računi kažejo, da bodo cestarji dobili od litra prodanega bencina super okoli 254 dinarjev, kar je približno 18 odstotkov od prodajne cene.

Novost je tudi ta, da se zbrani denar ne bo več kopičil v Narodni banki Jugoslavije, temveč ga bodo sproti nakazovali na račune posameznih interesnih skupnosti in sicer sorazmerno s porabo goriv v posamezni republiki in pokrajini.

Torej, denarja za ceste bo v prihodnje več, vendar, kot zatrjujejo cestarji, še vedno premalo. V drugih državah, denimo, odmerjajo za ceste okrog polovico od prodajnih cen goriva, pri nas pa, če vzamemo bencin super, le 18 odstotkov. Za kolikor toliko nemoteno gradnjo in vzdrževanje cest pa bi morali pri nas namenjati vsaj 30 odstotkov iztržkov goriva.

Za obresti in posojila tretjino priliva

Slovenskim cestarjem tudi ne gre zavidati njihovih posojil. Obresti zanje in tečajne razlike namreč plačujejo iz sredstev za redno vzdrževanje, posojila pa vračajo iz denarja za razširjeno reprodukcijo. Od vsega denarja, ki se bo letos nabral v cestni blagajni, bodo morali odriniti za obresti in vračilo posojil kar tretjino priliva. Samo za obresti in tečajne razlike bo šlo več kot za redno vzdrževanje cest.

Zato mnogi svarijo, da takšno zadolževanje pelje edinole navzdol. Na to opozarjajo tudi delegati skupščine cestne skupnosti, ki so doslej – drugega jim pač ni preostalo – iskali rešitve tudi v zadolževanju. Seveda, dokler je šlo. Dandanes pa to očitno ne gre več. Pelje le k samomoru.

Tako se ne gre čuditi, da vse več ljudi vidi izhod iz krize predvsem v tujih vlaganjih. Onkraj meje se za take naložbe namreč zelo zanimajo. Tujci so pripravljeni zgraditi hitre sodobne ceste in vse potrebne objekte ob njih, od motelov, trgovin, servisov, bencinskih črpalk in drugih, razumljivo pa je, da zahtevajo zanje pošteno plačilo. V zameno hočejo spraviti v svoj žep približno dvajset – ali petindvajsetletni zaslužek od cestnin in objektov ob avto cesti. Razumljivo...

Posojila vodijo k finančnemu zlomu

Takšna gradnja prepotrebnih infrastrukturnih objektov v Jugoslaviji ima vse več zagovornikov. Ceste, bencinske črpalke in vse, kar spada k sodobni cestni povezavi, bi bilo po določenih letih naše. Povsem in brez kakršnih koli pogojev samo naše. Če pa hočemo ugoditi željam tujcev in tudi našim potrebam, bo treba pri nas marsikaj spremeniti. Med drugim omogočiti tudi tujim vlagateljem, da bodo svobodno gospodarili s prisluženim dobičkom.

Med manjšim in večjim zlom bo seveda treba izbrati manjše. Največje zlo je namreč najemanje posojil, saj jih vse teže vračamo. Drugače pa je s tujimi naložbami, ki so na prvi pogled sicer nekoliko nemikavne, toda če pretehtamo precej manj oderuške in bolj perspektivne od posojil. Zadolževanje namreč vsem, tudi cestarjem, iz dneva v dan bolj jemlje sapo...

Torej se bo treba prav kmalu odločiti. Vse bolj jasno pa je, da je edini izhod v tujih vlaganjih – kot je bil še v marsikateri razviti državi – saj nadaljnje zadolževanje ne pomeni drugega kot najkrajšo pot k zanesljivemu finančnemu zlomu.

A. U.

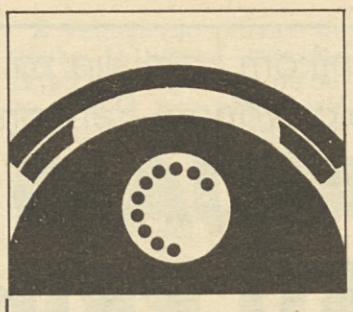

KLIČEMO

(062) 21-545

Na zvezi je Slavko Kovačič, sekretar mestnega sveta ZSS Maribor

– Poletje je, čas dopustov. Mar to pomeni tudi kratek predah v delu mariborskih sindikatov?

»Nikakor! Pravzapav ste me zalotili med dopustom, ki sem ga od 1. avgusta preživljal v Seči pri Portorožu. Danes sem se vrnil, kajti predsednik me je prosil, naj ga zaradi neodložljive odsotnosti zamenjam, čeprav bi moral ostati doma še do 20. avgusta. Sicer pa se bo predsednik jutri že vrnil, tako da bom lahko še nekaj dni počival.«

– Ali taka oblika »stalnega dežurstva« pomeni tudi konkretno delo?

»Seveda. Te dni imamo kar precej nalog. Na podlagi usmeritev junijske razširjene seje RS ZSS smo naredili delovni načrt. Zdaj z nalogami seznanjamo sindikalne aktiviste v organizacijah združenega dela. Posebej veliko nalog smo si zadali, da bi čimprej ugodili zahtevam delavcev, ki so jih postavili v junijskih stavkah.«

– Mar to pomeni, da kljub dopustom delajo tudi v tovarniških sindikalnih organizacijah?

»V Tamu je bil 9. avgusta sestanek konference OO ZS, na katerem so ocenjevali primernost sedanjih osebnih dohodkov delavcev glede na življenjske stroške. Po stavki so jih dvignili za 15,6 odstotka, več kakor v drugih mariborskih ozdih, vendar pa je ta dvig še vedno premajhen, saj so njihove plače realno nižje. Zato je Tamov sindikat zahteval od vodstva in strokovnih služb, naj še enkrat preuči možnosti še za deset odstotno povečanje, da bi tako nekoliko ublažili težak gmotni položaj večine zaposlenih. O tem bodo morali v kratkem obvestiti delavce na zborih.«

– Kako pa se urejajo ostale zahteve delavcev?

»Naredili smo delne analize dogodkov v Mariboru, dokončne pa bodo izdelane na začetku prihodnjega meseca. Resnici na ljubo moram povedati, da so se v delovnih organizacijah resno lotili pometanja pred svojim pragom. Pripravili so programe za izboljšanje razmer in pri tem veliko pozornosti posvetili predvsem notranjim zapletom, opravljanju svojih napak, vse manj pa je pritiskov na pomoč širše družbe, torej na odpravljanju zunanjih vzrokov za težave, čeprav tudi ti nedvomno obstajajo. V Tamu bodo delavci septembra govorili o predlogu za novo organiziranost, čeprav se hkrati pojavljajo tudi tehnološki presežki. Število zaposlenih se sicer zmanjšuje, vendar delavcev ne odpuščajo.

Konferenca sindikata v Mariborski tekstilni tovarni je pred kratkim dala pobudo na sprejem ukrepa družbenega varstva v dveh tozdih delovne organizacije Melje, v katerih so izredno slabe razmere. Delna reorganizacija se pripravlja tudi v Primatu, potem ko se je ena izmed delovnih organizacij (Kovinsko pohištvo) izločila.«

– Kako pa v mestu sprejemate pobudo delavcev za zmanjšanje števila občin ali za njihovo odpravo?

»Mestna konferenca SZDL je pripravila delovno gradivo, ki ga bomo v družbenopolitičnih organizacijah obravnavali na prvih jesenskih sejah. To kaže, da v Mariboru, v primerjavi z drugimi slovenskimi mesti, nismo preobsežni. Upravni organi so številčno celo manjši od slovenskega povprečja.«

– Kljub »vročim« poletnim dnem pa se mnogi delavci najbrž ohlajajo v morju in še kje. Kako so sindikalne organizacije v mariborskem združenem delu pripravile letošnji oddih delavcev?

»Zanimanje delavcev za letovanje v tako imenovanih sindikalnih počitniških domovih je letos izredno naraslo. Vzroki so znani, saj denarja za druge oblike preživljanja oddiha ni več dovolj. Žal pa za vse delavce ni prostora v domovih, tako da mnogi ostajajo kar doma in si z različnim delom (na polju, vinogradu ali kod drugod) lajšajo gmotni položaj.

Mestni svet ZSS je pred meseci pozval delovne organizacije, naj sporočijo morebitne proste zmogljivosti v njihovih domovih. Objavili smo jih v naših informacijah. Zanimanje je bilo veliko, vendar akcija ni najbolj uspela, ker se je pokazalo, da po objavi v večini domov ni bilo več prostora! Kljub temu lahko ocenim, da je od skupno 96.000 mariborskih delavcev letovalo v sindikalnih počitniških domovih okoli 15 odstotkov zaposlenih in njihovih družinskih članov.

Le pri oddihu za socialno ogrožene delavce smo letos nekoliko popustili in ga nismo uspeli organizirati. Že pozimi nameravamo obnoviti naš dom v Seči, z združenimi sredstvi nekaterih delovnih organizacij, nato pa bomo za prihodnje leto pripravili organiziran oddih za tiste, ki so ga najbolj potrebni, a si ga sami ne morejo privoščiti.«

S. N.

Novomeška gradbena afera

SUM ZA POLITIČNI OBRAČUN ŠE NI ODPRAVLJEN

Nekako v senci tragičnih dogodkov na Roški cesti in okoli nje, ki utegnejo imeti usodne posledice za razvoj slovenske demokracije, so se te dni na kriminalnih straneh najbolj uradnih časopisov pojavili članki, ki jih je zanetila novica o obtožnici zoper udeležence razvpite novomeške gradbene afere. Obtožnico je vložilo ljubljansko temeljno javno tožilstvo skorajda šest mesecev potem, ko je s sklepom višjega tožilstva v Ljubljani dobilo v roke 14 kilogramov težak spis, ki je pred tem nekaj časa očitno zelo mučil novomeškega temeljnega javnega tožilca in ki se tudi po umiku v samoto in temeljitih razmislekih ni mogel odločiti, ali bi vložil obtožnico ali ne. Kot že rečeno, v teh okoliščinah je vskočilo ljubljansko višje tožilstvo, ki je Novomeščanu odvzelo spis. Takrat so pristojni možje v ljubljanskem in slovenskem tožilstvu zatrjevali, da so to storili zaradi namigov nekaterih časopisov, da gre v novomeški aferi za politični obračun z nekdanjim novomeškim županom Boštjanom Kovačičem in zdaj prav tako že nekdanjim direktorjem Iskre Tenel Božidarjem Zajcem.

Po neki bodrilni izjavi slovenskega javnega tožilca Pavleta Carja, ki jo je prav v tistem času namenil svojemu podrejenemu tožilcu v Novem mestu, bi lahko sklepali, da v vrhu slovenskega tožilstva glede novomeške afere niti za hip niso oklevali in da so v celoti zaupali tožilcu v Novem mestu, ki je bil prav ogorčen nad trditvami o političnem obračunu. Spis je torej odromal v Ljubljano zgolj zato, **da se ohrani integriteta (in z njo vred tudi legitimiteta) novomeškega, s tem pa tudi slovenskega tožilstva.** Da je to res, med drugim priča tudi dejstvo, da je bil pred časom novomeški tožilec Niko Bricelj za osem let ponovno imenovan na funkcijo, ki jo je opravljal doslej. Ali z drugimi besedami rečeno: ljubljansko temeljno javno tožilstvo je s spisom iz Novega mesta dobilo predvsem nalogo, da z novomeške afere odstrani sleherni sum političnega obračunavanja, kar nosi v sebi več tudi političnih implikacij. Med njimi tudi poskus lansiranja novega in prepričljivega dokaza o neodvisnosti organov pregona, ki je postala ponovno zelo vprašljiva ob nedavnih aretacijah Janše, Borštnerja in Tasića.

Po vsem tem se je seveda potrebno vprašati, kako je svojo nalogo opravilo ljubljansko temeljno javno tožilstvo. Na prvo vprašanje je **z vloženo obtožnico že povsem odgovorilo tožilstvo samo,** saj je ljubljanska tožilka Jožica Boljte-Brus, kot piše Bojan Budja v Dolenjskem listu, »domala v celoti pritegnila ugotovitvam, do katerih so prišli uslužbenci novomeške UNZ.« Do tu vse lepo in prav. Zatakne pa se pri odgovoru na drugo vprašanje, ki se glasi: kako in na podlagi česa je ljubljanska tožilka to storila? Tu se stvari začnejo zapletati.

Najprej moramo ugotoviti, da je, kot piše Barbara Guček v Delu, tožilstvo v Ljubljani »zahtevalo od novomeškega sodišča dopolnitev preiskave z novim izvedenskim mnenjem o izračunu gradbenih del na stanovanjskih hišah Božidarja Zajca in Boštjana Kovačiča, vendar ga je novomeško sodišče zavrnilo. Tako je obtožnico vložilo na podlagi dosedanjih ugotovitev v preiskavi«. V tem sklopu bržda tudi ne bo odveč poudariti ugotovitev iz Dolenjskega lista, da se je tožilka »po vsestranskem tehtanju odločila, da izvedenskega mnenja iz celjskega Razvojnega centra (mimogrede: tega so naročili novomeški preiskovalci) ni moč jemati objektivno, saj je v njem vrsta spornih in nerazčiščenih postavk...« Tako torej. Tožilka v Ljubljani je pri pregledu spisa najprej ugotovila, da bi potrebovala novo izvedensko mnenje, kar je novomeško sodišče po že zbranih 14 kilogramih gradiva bržda upravičeno zavrnilo. Ugotovitve celjskega Razvojnega centra, ki so se bistveno razlikovale od ugotovitev novomeških preiskovalcev in **ki niso govorile ravno v prid vložitvi obtožnice na ljubljanskem tožilstvu, niso potolkli z novim izvedenskim mnenjem, ampak je to storila »po vsestranskem tehtanju« kar tožilka sama, ki pa je po vsej verjetnosti absolvirala pravo, ne pa gradbeništvo.**

Seveda po vsem tem bržda nikogar ne more presenetiti, da je ljubljanska tožilka »domala v celoti pritegnila ugotovitvam, do katerih so prišli uslužbenci novomeške UNZ«, kot tudi to, da se njene številke o domnevno protipravno pridobljeni premoženjski koristi približno ujemajo z Bricljevimi. Takšna matematika je, razumljivo, zjezila tudi Štefana Ščapa, ki se je znašel na listi obdolženih kot nadzorni organ pri gradnji spornih hiš in ki je v odmevu na pisanje Barbare Guček v sobotni prilogi Dela med drugim zapisal: »Temeljni javni tožilec v Novem mestu je sprožil gradbeno afero s trditvijo in obdolžnicami, da je vrednost del baje 21.218.855 dinarjev. Tako interval njegove zmote (Ščap je Bricljeve številke primerjal z vsemi številkami doslej, ki so se izšle strokovnjakom op. p.) znaša od 112–203 odstotke. Ker v pravnih zadevah nisem doma, prosim naše vrhunske strokovnjake (profesorje, odvetnike), naj javno sporočijo, **ali se v kazenskih inkriminacijah tolerira tolikšna zmota.** V ostalih oblasteh, ki jih bolje poznam, tolikšna zmota ni dopustna.«

Po vsem tem torej na koncu lahko zapišemo, da utegne biti sodni epilog te vsaj hitchcockovsko režirane (če v tej zvezi ne obujamo spomina na mojstrovine velikih tovariš(č)ev) afere več kot zanimiv. Tega pa se očitno zelo dobro zavedajo tudi na novomeškem temeljnem sodišču, ki so prejeto obtožnico že vrnili tja, od koder so jo dobili in pripomnili, da naj za sojenje določijo drugo sodišče. Novomeški sodniki so se tako korektno izognili nevarnosti očitkov o morebitni pristranskosti oziroma podleganju pritiskom in raznim vplivom, za katerimi naj bi se, kot piše Bojan Budja, »skrival nič več in nič manj kot politični obračun v Novem mestu«. Bratje Srbi pa pravijo: »Živi bili pa videli!«

Ivo Kuljaj

Prihodnost drobnega gospodarstva je v ukrepanju

V ŠIŠKI BO ŠE ENKRAT VEČ OBRTNIKOV

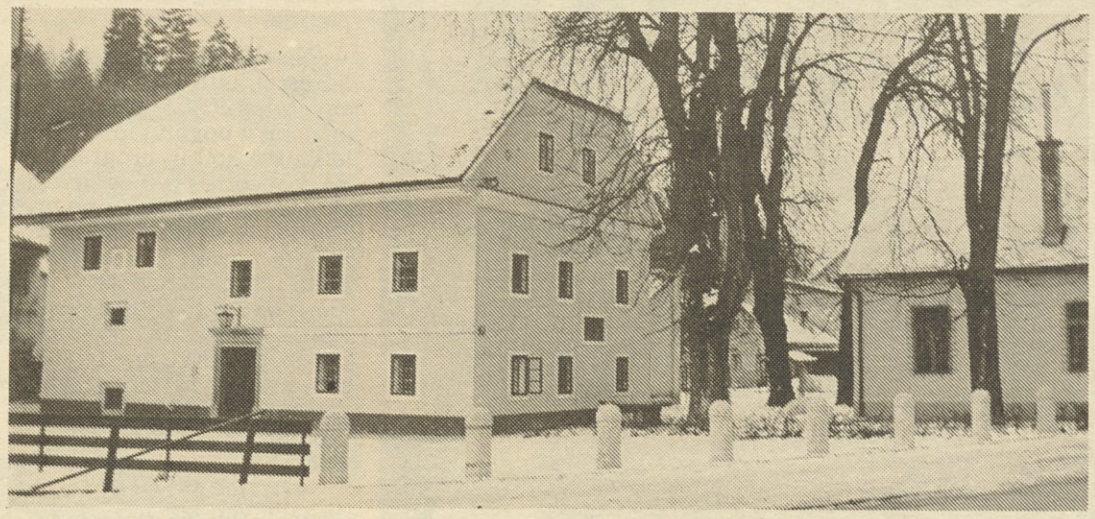

Drobno gospodarstvo je privlačna tema v vseh okoljih in na vseh ravneh, ponekod pa so zadevo resno vzeli v roke in skušajo geslo oživiti. Med tistimi, ki jim ni do dolgoveznih razprav o koristnosti drobnega gospodarstva, je vodstvo šišenske občine v Ljubljani. V pogovoru z županom Otmarjem Zornom smo dobili občutek, da že sedanja zakonodaja daje dovolj možnosti za širjenje drobnega gospodarstva, vsaj v zasebnem sektorju, medtem ko bo, kot kaže, treba s spremembami zakonov spodbuditi ustanavljanje majhnih podjetij v družbenem sektorju.

V Šiški imajo na primer, več obrtnikov kot v znani obrtniški občini Domžale, toda tudi neprimerno močnejši družbeni sektor, tako da obrt za zdaj ne prinaša pomembnejšega deleža k bruto proizvodu občine (samo 5 odstotkov). Pravijo pa, da bo že leta 1990 bistveno bolje glede števila zasebnikov in zaposlenih pri njih. Število obrtnikov bodo z raznimi spodbujevalnimi ukrepi podvojili – na vsaj 3600, in ker bodo spodbujali predvsem proizvodno obrt (čeprav tudi storitvene ne bodo zanemarjali!), se bo precej povečalo tudi število zaposlenih v zasebni obrti. Zdaj jih je samo 1800...

Kako bodo privabili zasebnike, da bodo svoj kapital vložili prav v šišenski občini? Najprej: vabijo vse občane Jugoslavije (to je Zorn posebej poudaril), ki imajo kapital, naj ga vložijo v tej ljubljanski občini. V dveh letih nameravajo pripraviti vsaj 500 lokacij za gradnjo proizvodnih prostorov. Storitvenim obrtnikom bodo lokale dajali v najem. V programu razvoja turizma občine, sprejeli ga bodo jeseni, bo zapisana tudi vrsta možnosti za razvoj zasebnega turizma – gostinstva vzdolž Save, avto ceste Ljubljana–Kranj, Šmarne gore, glede smučanja, ribištva, rekreativnih dejavnosti.

Razmišljajo tudi o občinskem skladu za razvoj drobnega gospodarstva (za zdaj to vprašanje še nima ustrezne podlage v zakonodaji). Razen tega, pravi Zorn, bo tudi za zasebnike bolje, če jih bo več, saj se bodo bremena občinskega proračuna, ki zdaj sloni skoraj v celoti (leta 1990 pa bo povsem odvisen) na obdavčenju dohodka zasebnikov in dohodkov občanov, sorazmerno zmanjševala z večanjem števila davčnih zavezancev.

Moštvo iz občinske uprave, ki je pod vodstvom župana, prevzelo spodbujanje razvoja zasebnega gospodarstva v svoje roke, ima polno zamisli, kaj razvijati v šišenski občini na področju drobnega gospodarstva. Pri zamislih pomaga tudi Novum. Hudo pa je, dodaja župan, ker je obveščanje na tem področju tako katastrofalno. Vedo sicer, kaj potrebujejo v posameznih krajevnih skupnostih, toda glede proizvodnih obrti je zbiranje podatkov na začetku. Vrsta možnosti je tudi v delovnih organizacijah, kjer bi bilo mogoče, ob ustrezno dopolnjeni zakonodaji seveda, spodbuditi proizvodni program, vzamejo za »svojega« in ga razvijejo bodisi kot kooperantsko ali kot samostojno proizvodnjo. Temu bi dejali preustroj šišenskega gospodarstva in Zorn nam je (na obljubo, da o njih za zdaj še ne bomo pisali) naštel vrsto delovnih organizacij, ki so »zrele« za takšno čiščenje svojih proizvodnih programov.

Boris Rugelj

Velika zmaga miru

Ob razumljivem navdušenju ljudi na ulicah Bagdada in Teherana ob novici, da sta po osmih letih vojskovanja Irak in Iran pripravljena prekiniti boje in sesti za pogajalsko mizo, so tudi po svetu to odločitev sprejeli z olajšanjem. Razen seveda tisti, ki so s prodajo orožja na veliko služili. Ti »trgovci s smrtjo« so nasploh v zadnjem času precej zaskrbljeni, ker se vse bolj krepi prepričanje, da je mnogotere spore po svetu bolje urejati s pogajanji kot pa v oboroženih spopadih. Le še najbolj revne države so še naprej hvaležni kupci orožja in to predvsem za zatiranje notranjih nasprotij.

Iran in Irak sta za spoznanje, da je pogajanje vendarle preprostejši (in predvsem cenejši) način urejanja medsebojnih odnosov, plačala strahovito ceno – ugasnilo je milijon življenj, gospodarstvo je povsem na tleh, državi sta do vratu zadolženi. Ne ena ne druga stran pa nista dosegli nobenega izmed ciljev, ki so ju spodbudili k vojni. Za Iran je bil začetek spopada z Irakom sprva celo dobrodošla okoliščina, saj je vodstvu tako imenovane islamske revolucije zaradi zunanje nevarnosti uspelo utišati notranje nasprotnike, še zlasti tiste, ki so nasprotovali popolni prevladi duhovščine. Začetni vojaški uspehi Iraka so kmalu splahneli in nato se je začela dolgotrajna vojna izčrpavanja. Na obeh frontah je umrlo na desettisoče mladih ljudi, ki jih sedanje pomirjujoče izjave ne morejo obuditi.

Zakaj je do vojne sploh prišlo? Državi se ne moreta sporazumeti o meji, zlasti ne o tisti, ki poteka na Šat el Arabu. Leta 1975 sta se sicer dogovorili, da poteka meja po sredini te vodne poti, vendar s tem zlasti Iračani niso bili zadovoljni. To vprašanje tudi zdaj ni rešeno in trden mir med državama bo mogoč šele ko se bodo o tem sporazumeli. Seveda bo težko doseči soglasje tudi o vojni odškodnini, saj nobena država ne sprejema odgovornosti za začetek vojne.

In kako je svet doživljal vojno v Zalivu? Predvsem moramo upoštevati, da gre za območje, od koder prihaja večji del nafte, ki se prodaja na svetovnem trgu. Začetek vojne je zato povzročil dvig cen »črnemu zlatu«, saj sta skušali obe vojskujoči se državi preprečiti, da bi nasprotna stran nemoteno prodajala nafto in tako dobivala denar za nadaljevanje vojne. Napadi na naftne naprave pa so bili premalo učinkoviti, zato se je vojna razširila na vse območje Perzijskega oziroma Arabskega zaliva ter s tem neposredno ogrozila varnost in gospodarske interese vseh držav na tem območju. Pri tem je večina Arabcev v strahu pred izvozom iransko-islamske revolucije podpirala Irak, medtem ko je Sirija v težnji, da si pridobi vodilno mesto v arabskem svetu, podprla Iran. posredno so se v vojno vključevale tudi druge države, predvsem s prodajo orožja, v zadnjem obdobju pa so zlasti velesile v Zaliv poslale tudi svoje vojaške ladje, da bi zagotovile svobodno plovbo tankerjev.

In Jugoslavija? Kako smo mi doživljali vojno med Iranom in Irakom, državama, s katerima imamo »tradicionalno dobre odnose«? Najbolj nas je seveda prizadela podražitev nafte, čeprav smo jo praviloma »plačevali« z investicijskimi deli. Vsekakor je naša diplomacija skušala ves čas ohraniti enakomerno zadržanost do obeh vojskujočih se držav in je poudarjala načelno stališče, da je pač potrebno spor urediti po mirni poti. Tudi zato sta najbrž Irak in Iran soglašala, naj skupini vojaških opazovalcev, ki bodo nadzorovali spoštovanje premirja, poveljuje jugoslovanski častnik. To je dobrodošel obliž našemu ugledu v svetu, saj je v zadnjih letih predvsem zaradi domačih razmer hudo uplahnil. Toda dobro bi bilo, ko bi se Jugoslavija pripravila na sodelovanje pri obnovi obeh držav, še toliko bolj, ker smo tam opravljali investicijska dela tudi med vojno vihro.

Ludvik Škoberne

OD VARDARJA PA DO TRIGLAVA

Če hočeš nasprotniku pokazati zobe, je najboljši posmeh

Zobe pa se da seveda kazati tudi drugače, načinov je neverjetno veliko. In nekaj časa jih kaže eden, potem spet drugi, tisti, ki jih je kazal, jih lahko tudi okusi...

Matematika ni vse

Zadnje čase jih presenetljivo okuša ***Stane Dolanc.*** *Komaj ga slovenska mladina uvrsti na listo protireformistov, se ga že loti tudi* ***Petar Kostić****, nekdanji finančni minister v zvezni vladi: »Seveda, ker Dolanc ne obvlada preprostega računa in ga ne obvladajo niti drugi, so se v časopisih nadaljevale te cifre – kako naj si razlagam, da me je Dolanc nekoč vprašal: »Ti, Pero, ali bomo letos dobili šest milijard dolarjev od turizma?«, če ne tako, da je zamenjal Španijo in Avstrijo z Jugoslavijo?«*

No, če nič drugega, so lahko slovenski borci za reforme malce bolj mirni. Menda se ne bodo bali protireformistov, ki niti najnavadnejšega računa ne obvladajo?! Toda, če pogledamo, kam so nas pripeljali, prav preveč mirni tudi ne smemo biti.

Objektivno na strani sovražnika

Tudi ***Jožetu Smoletu*** *ne moremo obetati ravno mirnega spanja. Polega tega da mu je lastna organizacija vzela pravico do besede, se mu je zgodila grozovita stvar, ki smo jo mi okušali pred leti – uvrstili so ga med tiste, ki so »objektivno na strani razrednega sovražnika«.*

Bil je pač nepreviden in je s podpisom pospremil opozorilo ***»Bavconovega odbora«*** *predsedstvu SFRJ. V opozorilu utemeljujejo domneve, da je šlo v primeru vojaka Toma Bogataja za insceniran politični proces.*

Ker zdaj v ***Borbi*** *in* ***Večernjih novostih*** *beremo, da odbor vzdržuje napetost javnega političnega sojenja armadi, da skorajda stoji za nacionalšovinističnim strupom, da podpira rušenje inštitucij, brani le nihiliste in protikomuniste, varuje nacionalistične sile, uporablja falsifikate, politične intrige... Ker je Smole torej svoj podpis primaknil k nečemu tako strupenemu in državi ter komunizmu nevarnemu...*

Šetinc pa zna

Res, hudo je, če te ne razumejo. A kaj hočeš, ko je toliko jezikov. Ni vseeno, ali govoriš jezik birokracije, ali lomiš samoupravno latovščino, ali se sporazumevaš v jeziku revolucije ali pa ti morda bolj leži militaristično narečje. No, pa med vso to zmedo se še znajdeš. Važno je le, da ne govoriš slovensko. Potem je hudič. Ne verjamete? Le preberite komentar v ***8 Novosti:***

»Tisti, ki so uzurpirali skoraj vse javne tribune v Sloveniji, storijo kaj malo zato, da bi jih drugi razumeli. S tem ko bojkotirajo srbohrvaški jezik (kot da ga ne govori veliko število Jugoslovanov) pač ne prispevajo k ustvarjanju možnosti za boljše poznavanje in razumevanje slovenskih hotenj. Nasprotno, takšen šovinizem žali vse državljane SFRJ, ki ne znajo govoriti slovensko pa bi radi razumeli – Slovence.«

Torej, če hoče Slovenec v Sloveniji javno govoriti o pravici do slovenskega jezika na vojaškem sodišču, naj to naredi v – srbohrvaščini. Sicer bo, se ve, šovinist. No, ja, vselej se najde tudi srednja pot. Zadnjič jo je na dolgem in dolgoveznem zboru jugoslovanskega partijskega vrha ubral ***Franc Šetinc*** *in lepo uporabil – oba jezika. In kdo mu zdaj kaj more?!*

Na pravi strani

Kdo mi pa kaj more, tako si bržda misli tudi ***Nikola Filipović****, predsednik predsedstva SR Bosne in Hercegovine. Seveda, in še prav ima, ko pa se zna postaviti na pravo stran. Ko je govoril na ljudskem zborovanju ob enem od revolucionarnih dosežkov, se je takole postavil:*

»Vsa razmišljanja o narodnih armadah in civilnem služenju vojaškega roka so nesmiselni predlogi, ki spodkopavajo našo enotnost ter ogrožajo ozemeljsko nedotakljivost in obrambne sposobnosti države.«

Sicer pa smo o jeziku revolucije, militarističnem narečju in podobnih izrazoslovnih zmešnjavah že pisali.

Lastni prag

Nam pa je do jasne in lepe besede in torej tudi do poštene, vsem razumljive misli. Ker poštene misli ni, dokler nimaš pometenega svojega praga, tudi tokrat nekaj o revolucionarnih dogodkih v naši hiši.

Medtem ko tečejo polemike, ali je nova vršilka dolžnosti direktorja ***Alenka Mišič*** *pri nas zakonito ali ne (družbeni pravobranilec samoupravljanja si je namreč dovolil nekatere pomisleke), pa učinkovito deluje direktor ČGP Delo* ***Brane Musar****. Ko se je tovariško udeležil kolektivnega poslušanja posnetka nastopa šefa partijske celice Delavske enotnosti* ***Emila Laha****, ki ga je ta uspešno opravil na radiu Glas Ljubljane, je slovesno izjavil:*

»Ker ob špricerju vedno govorim resnico, pač malo manj povem. Lahko pa rečem, da se da Delavsko enotnost prav hitro rešiti. Ovira so le sindikati in njihov šef ***Miha Ravnik****, ki ga bomo prisiljeni dati v javnost. Na vsak naš pogovor pošlje drugega človeka in ta ne ve niti tega, kako je razmišljal prejšnji. Lahko pa bi vse rešili, tudi prostore. Z Dalmatinove bi k vam prišel CK mladine in morda še Mladina, notranji dolgovi bi ne bili problem – če bi ta družba primaknila dobre tri milijarde dinarjev, da se znebimo zunanjih dolgov. S to potjo se strinjata tako Šinigoj kot Bohorič, Ravnik je šel pa na dopust...«*

Ker je vsakega dopusta enkrat konec, smo še naprej vedrogledi.

Ciril Brajer

Delavska enotnost

List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Predsednik Josip Broz Tito je Delavsko enotnost 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odlikoval z redom zaslug za narod z zlato zvezdo ● Izdaja ČGP Delo – tozd Delavska enotnost, 61000 Ljubljana, Celovška cesta 43, poštni predal 313-VI, telex 31 787 ● Glavni urednik: Franček Kavčič ● Odgovorni urednik: Marjan Horvat ● Člani uredništva: Boris Rugelj (komentator urednik – družbenoekonomski odnosi, delitev); področni uredniki: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Ciril Brajer (reportaže in samoupravni odnosi), Marija Frančeškin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomska ureditev), Emil Lah (mednarodni ekonomski odnosi in politika), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, rekreacija, šport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Damjan Križnik (urednik – reportaže), Sašo Novak (urednik, politični sistem, sindikati), Remigij Noč (urednik – drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Brane Bombač (oblikovalec), Jožica Anžel, Meri Jurca (tajnici), Sonja Seljak (redaktorica-lektorica) ● Vršilka dolžnosti direktorja tozda Alenka Mišič ● Telefoni: vršilka dolžnosti direktorja tozda in glavni urednik 322 778, odgovorni urednik 313 942 ● Naročnine, Celovška 43, 319 690 ali 318 855, int. 52 ● Uredništvo Naš delavec, skupna revija slovenskih časnikov in revij, Ljubljana, Celovška c. 43, 318 855 in 321 651 ● Center za razvijanje obveščanja v združenem delu in servis za tisk glasil organizacij združenega dela, Ljubljana, Celovška c. 43, 323 951 ● Marketing, Celovška cesta 43, 320 403 ● Računovodstvo, Ljubljana, Titova 35, 310 923 ● Žiro račun 50102-603-41502 ● Založba 311 956 ● Knjigarna galerija, Ljubljana, Tavčarjeva 5, 317 870 in 312 891 ● Posamezna številka Delavske enotnosti 400 din ● Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo ● Poštnina plačana v gotovini ● Tisk ČGP Delo, tozd Tisk časopisov in revij, Ljubljana, Titova 35 ● Časopisni svet Delavske enotnosti: Albert Vodovnik (predsednik), Meta Benčič, Franc Berginc, Andrej Coklin, Silvester Drevenšek, Ivo Griljc, Vlado Haas, Ivo Janžekovič, Niko Klavžar, Rajko Lesjak, Mira Maljuna, Slavko Peklar in Nada Serajnik.

Kaj je novega v Papirnici Vevče

NOBENA JUHA SE NE POJE TAKO VROČA, KOT SE SKUHA

»Temu bi lahko rekli tudi: socializem po meri—oblasti!« se je v tem tednu po zloglasnem 1. avgustu prepričal Tone Cimerman, predsednik izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata v vevški Papirnici, ki ima zaradi zaustavitve papirnega stroja II (PS II) na »grbi» 156 tako imenovanih tehnoloških presežkov. Med razmišljanjem o vsem tem pa se je oprijel tudi stare kmečke logike: če delaš izgubo, je bolje, da ne delaš.

»Res je, težave naše Papirnice so precejšnja posledica ukrepov Mikulićeve vlade,« pravi Cimerman in takole pojasnjuje uvodno misel: »Cene papirja so bile določene, cene surovin pa so določali samoupravni sporazumi, kar pomeni: plačaj, če hočeš reprodukcijski material, sicer pa zapri štacuno! Običajno razmerje med ceno surovin in ceno papirja je 1:1,7. Ukrep je to razmerje spravil na raven od 1:1,07 do 1:1, kar spet pomeni, izraženo v denarju, da smo od lanskega novembra vsak dan »pridelali« za 3 do 5 milijard starih dinarjev izgube. Tako so ob polletju rdeče številke pokazale za 540 milijard minusa. Od tod do tiste kmečke logike, da je bolje delati nič kot pa izgubo, je potem samo še korak. Takšni so torej vzroki, posledica pa so tehnološki presežki... Sem pa še vedno prepričan, da predstavlja največjo izgubo stroj, ki stoji.«

Italijani so enkrat hitrejši

Tone Cimerman se je sredi junija pogovarjal z italijanskimi sindikalisti. V eni od njihovih papirnic je beseda nanesla seveda tudi na to, kako poslujejo. Povedali so mu, da imajo zaposlenih 650 ljudi, ki izdelajo po 150.000 ton papirja na leto. Ker je že vztrajal pri točnih podatkih, ki jih je nato primerjal s »svojimi«, je lahko ugotovil, da Italijani na podobnih strojih izdelajo določeno količino papirja kar enkrat hitreje kot v Vevčah.

»Potem sem jih takoj vprašal, koliko časa na leto pri njih stojijo stroji zaradi državnih in cerkvenih praznikov ter avgusta, ko je pri njih kolektivni dopust. Tako sem spoznal, da imajo 40 delovnih dni manj kot mi,« pripoveduje in našteva, da v Vevčah stojijo praktično le 9 dni na leto: po dva dni ob novem letu, 1. maju in dnevu republike, po en dan pa 4. in 22. julija. »Nato sem vprašal vzdrževalca, kako je pri njih z dopusti. Odvrnil mi je, da v zadnjih desetih letih z ženo še nista bila skupaj na dopustu. ‚Ko sem se odločil za delovno mesto vzdrževalca, sem dal na kocko pomanjkljivosti in prednosti tega poklica,' je povedal. ‚Izračunal sem, da bom dobro zaslužil, in to je pretehtalo.' Veste, v Italiji so vzdrževalci dobro plačani...«

Ni se dalo skoz'

Kakor koli že, v Vevčah so ugotovili, da je papirni stroj II, prvič, zastarel; drugič, naj bo ta stroj majhen ali velik, posadka je številčno skorajda enaka; tretjič, med številom posadke pri nas in v tujini ni bistvene razlike; je pa, četrtič, bistvena razlika v kakovosti strojno izdelanega papirja.

»Naš PS II je bil praktično odpisan leta 1976, ko je postal tehnološko zastarel, je pa ostal v pogonu in v teh 12 letih, ker so bili programi še kolikor toliko donosni. Zdaj smo ga ustavili, ker smo preprosto ostali brez tako donosnih naročil, da bi lahko prišli skoz',« nadaljuje Cimerman in dodaja, da so na PS II prav zato ob koncu lanskega leta že prešli na trizmensko delo, februarja letos pa bi morali ostati samo še na dveh izmenah. Nato je sicer na naslov vevške Papirnice spet prišlo nekaj več naročil, vendar...

Sredi junija so sklicali sestanek z vsemi ustreznimi forumi v občini Moste-Polje in se pomenili o ustavitvi PS II. Le da tedaj še niso vedeli, koliko delavcev bo odveč. To »skrb« je odtlej prevzela roka stroke...

»Vsak sindikat se mora bojevati za koristi svojih članov; pri nas v Jugoslaviji je to ‚malce drugače': enkrat je sindikat podaljšana roka države, drugič... Bom kar skrajšal, da ne bomo dolgovezni. Sociala, kultura, telesna kultura, to je bilo delo sindikata in pri tem je imel kolikor toliko proste roke. Skrbel je torej za ozimnico, za nalogo je imel kulturno ozaveščanje ljudstva in poskrbeti je moral za rekreacijo svojih delavcev. Kakšne 13., 14. ali celo 15. plače pa že ni mogel več razdeljevati,« končuje Cimerman svoje sklepno razmišljanje. »Zdaj sem pred moralnim dvomom: ali naj se grem Walenso ali pa naj vzamem zastavo in sliko in grem z delavci pred skupščino. Mislim, da smo se pri nas doslej vedli še najbolj človeško. Moram pa še enkrat poudariti: ni bil sindikat tisti, ki bi določil, kdo je dober in kdo slab delavec. In to me boli. Ljudje se namreč primerjajo med seboj in se sprašujejo: naš stroj se je ustavil zaradi ‚višje sile', drugim strojem pa še vedno strežejo ljudje, ki so dobri in slabi, oboji pa imajo zajamčeno pravico do dela.

Tu je stroka naredila napako... Na srečo se nobena juha ne poje tako vroča, kot se skuha.«

Damjan Križnik

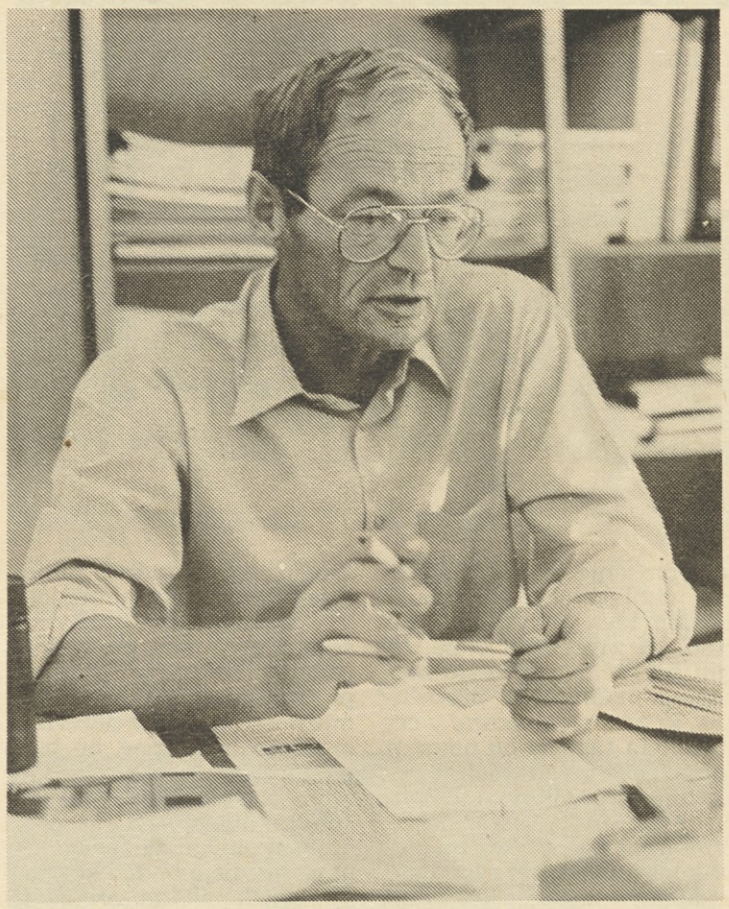

MED DVEMA OGNJEMA — Tone Cimerman

Utrinki z zadnje seje IO OOS

- **Izmed 156 delavcev Papirnice Vevče, ki so prišli na spisek tehnološkega presežka, jih je po enem tednu že 80 takšnih, ki si bodo lahko priskrbeli delo drugod;**
- **Sindikalne članarine ne bodo več odvajali;**
- **Delovna disciplina se je povečala; ljudje — zlasti polproletarci — ne hodijo več na »bolniško«, čeprav imajo delo na polju, ker se bojijo, da bi ostali brez službe;**
- **Način reševanja »presežnikov« je nedvomno koristnejši, predvsem pa humanejši, kot kakšna morebitna stavka pred skupščino.**

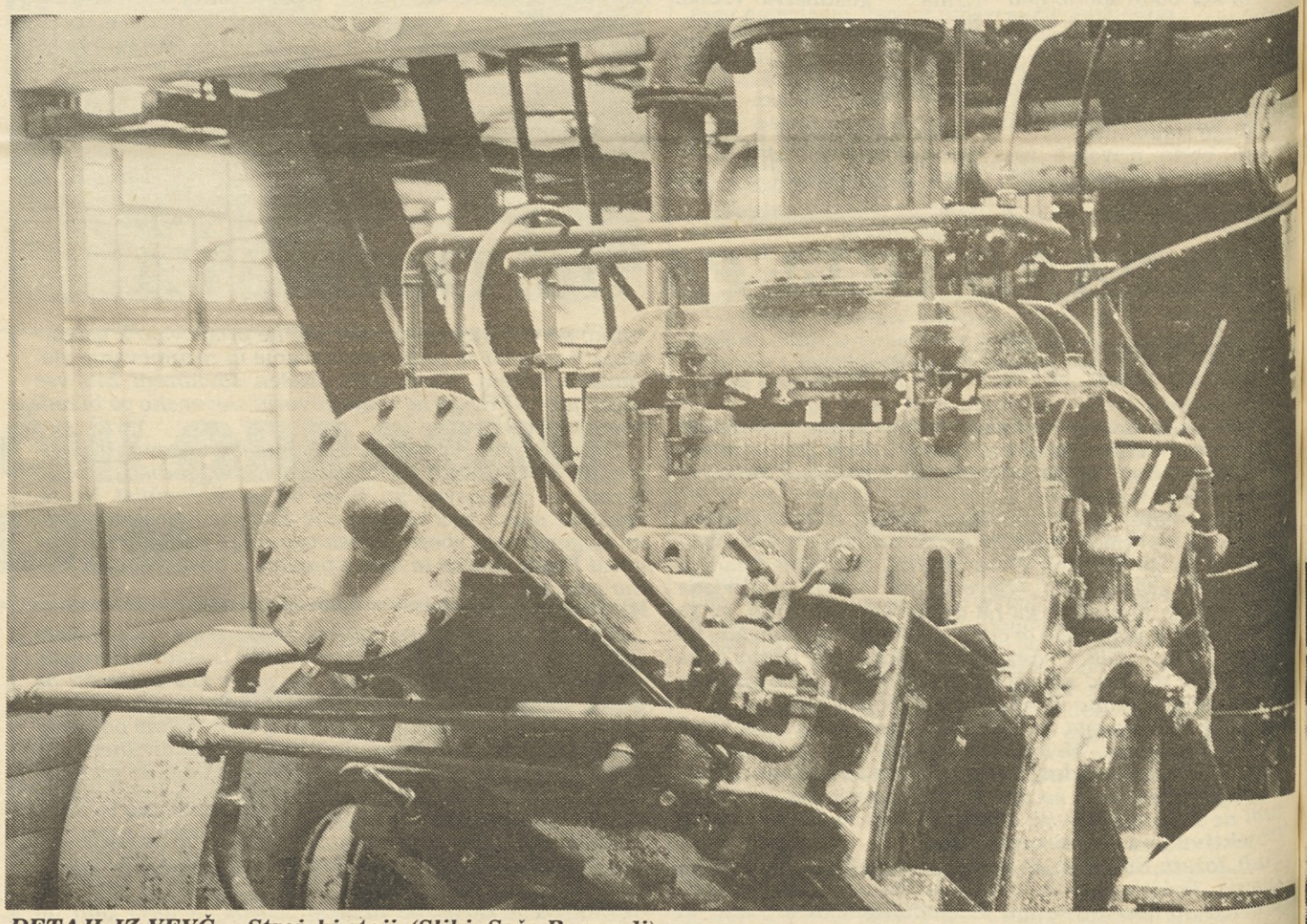

DETAJL IZ VEVČ — Stroj, ki stoji. (Sliki: Sašo Bernardi)
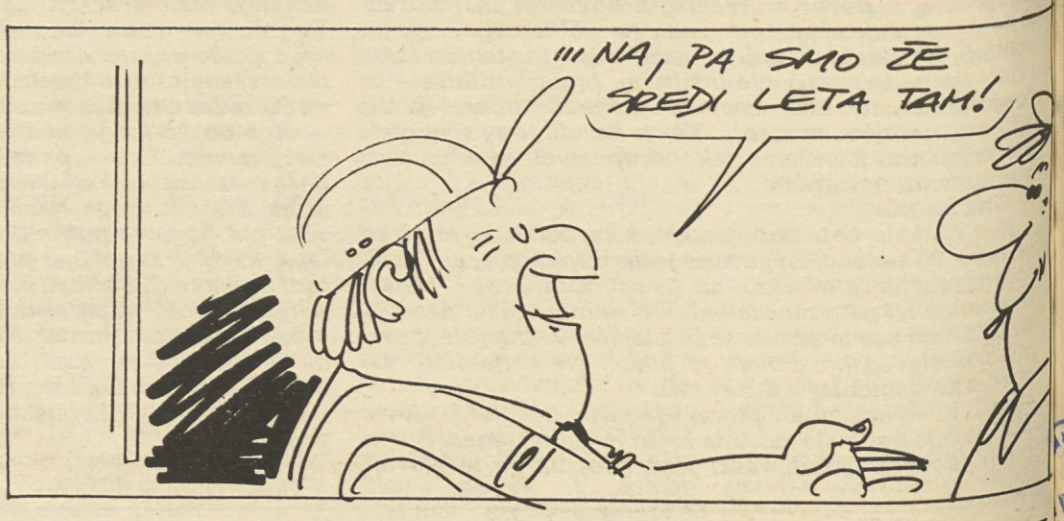
LIPE SVEDER: PLAN PRESEŽEN